

C At cantores & athletæ, qui iam inde ab initio nullam uitæ partem ueneris illecebris cõtaminauerunt, nullã admittentes huiusmodi, uel cogitationẽ, uel imaginatio nem, ijs pudenda & exilia & rugosa fieri consueuerunt. Nam præter ea, quæ accide re solent ijs, qui protinus à prima iuuentute, immodicẽ libidini sese permiserunt, id etiam euenit, ut horum locorum uasa amplius patentia, maiorem ad se sanguinis co piam alliciant, & coeundi cupiditas magis increseat, ea uidelicet ratione, quam in cæ teris quoque facultatibus uidere est, & quæ à Platone etiam notata est, cum inquit: Ignauia quidem exoluit, proprii aut officij exercitatio robur augere solet.

CAMPEGIUS.

Coitus immodi
cus.

Coitus si paulum uires excesserit, subidò exhaurit spiritus, labefaciat stomachũ, atque præcordia, cerebrumq; debilitat. Quo malo nihil ingenio aduersus esse pos test. Tantumq; obest, ut Auicenna in libro de animalibus dixerit: Si quid sperma tis supra quàm natura toleret coitu profluat, obesse magis, quàm si quadragies tan tumdem sanguinis emanarit: ut nõ iniuria prisca Musas atque Mineruam uirgines esse uoluerint. Democritus Venerem damnauit, in qua homo exiliret ex homine. Fidelibus igitur innuptis & extra matrimonij leges, non licet huiusmodi perpetra re. Nos autem, quibus propositum est, nunquã à catholica puritate discedere, coitũ extra matrimonij leges floccipendimus, eligentes nos magis semper ægrota re, quàm cum Saluatoris contumelia saluos esse. Quapropter dicebat Apostolus ad Corinthios scribens: Qui nõ sese continet, nu bat. Et ad Timotheũ: Volo autem iuniores nube re, & filios procreare.

D

LIBRI PRIMI FINIS.

IN CLAUDII GALENI PERGAMENI

HISTORIALES CAMPOS, D. SYMPHORIANI
CAMPEGII, EQVITIS AVRATI ET
MEDICI CLARISSIMI, COM
MENTARIORVM LIBER
SECVNDVS.

De luto sigillato, quod in codicibus Galeni dicitur Terra
sigillata. HISTORIA PRIMA.

Cap. 8. **G**ALENVS libro nono simplicium memorat se Sphragidis no scendæ causa nauigasse in insulam Lemnon: qua in re lecutus est uestigia magnorum philosophorũ, qui discendi causa lustra bant orbem terrarũ, penitissimasq; atq; ignotissimas gentes pe netrabant: sicut temporibus prisca Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato ad prophetas, diuinæ philosophiæ discen de gratia nauigauere, peregrinationibus susceptis: quam reuer si predicauerunt, atq; in arcanis habuerunt, ut testis est diuus Ambrosius in libro de Noẽ & archa. Galenus ergo cum esset, ut nemo non nouit, eruditissimus ac polyhi stor, id est multiscius, rerumq; maxime ad medicinam pertinentium peculiariter cu riosus, meritò constituit Lemnon inuisere, ut quod didicerat ex mutis, ut aiunt, ma gistris, id præsens uideret, contemplereturq; sphragida, hoc est rubricam Lemniam sigillatam

A sigillatam, cuius in medicina mirabiles sunt effectus. Quapropter inquit Galenus: Ego autem cum & apud Dioscoridem & alios quosdam scriptū legissem, Lemniæ terræ hircinū misceri sanguinem, atq; ex luto quod ea mistione coniciebatur, sacerdotem Lemnias sphragidas tum cōformare, tum cōsignare: cupiebam profectō & ipse mistionis modum inspicere atq; symmetriam. Itaq; quemadmodū in Cyprū nauigaueram, uidentorū quæ in ea sunt metallorū gratia, & in cauam Syriam Palæstine partem profectus fueram, bituminis & aliorū quorundam inspiciendorū causa, ita nec in Lemnum enauigare piguit, ut quātum sanguinis terræ admisceretur, conspicerem. Nam cum iterū Romam pedestri peterem itinere per Thraciam & Macedoniam, prius à Troade Alexandræa in Lemnum ad nauigauī, nactus illic nauem quæ ad Thessaloniciā cursum destinabat. Cōueniebam autem cum nauclero, ut in cursu Lemno appelleret. Et sanè ille præstitit, sed nō ad eam ciuitatē ad quam oportebat. Antea enim nesciuerā duas esse in insula ciuitates, sed credebam, ut Samus, Chius, Cws, Andrus, Tenus, & omnes adeò quæ in Aegæo sunt mari, unam duntaxat ciuitatem habent toti insulæ cognominem, ita & Lemnū nominis sui unam habere ciuitatē. Porro ut ex nauī descenderam, intellexi ciuitati nomen esse Myrinæ: nec in regione ciuitatis illius aut Philoctetis templum esse, aut sacrum Neptuni collem, sed in altera quæ uocaretur Hephēstias: nec ciuitatem eam Myrinæ esse propinquam. Cumq; me nauclerus expectare non posset, distuli, ut cum Roma in Asiam redirem, tunc Hephēstia uisarem: id quod feci, prout sperauerā et proposueram. Nam ubi ex Italia in Macedoniā traiecissem, eamq; penè totā pedestri itinere pertransissem, peruenissemq; Philippos, quæ ciuitas est finitima Thraciæ, inde ad mare descendendi quod proximū aberat centum uiginti stadijs: primumq; Thason transiisti, distantem plus minus ducentis stadijs: atque illinc in Lemnū septingentis, ac rursum fermè septingentis in Alexandræam Troada traieci. Ac proinde sanè ex industria tum de nauigatione, tum de stadijs adscripsi, ut si quem eadem quæ me caperet Hephēstia uisendi cupiditas, cognito eius situ, sic nauigationem institueret. In tota nanq; insula Lemno orientem spectat Hephēstias, occidentem uero Myrina. Et quod à poëta dictū de Vulcano est, qui græcè dicitur Hephēstus, Decidit in Lemnum, propter collis naturam occasionem sumpsisse fabulæ crediderim. Apparet enim combusto similimus tum colore ipso, tum etiam quia nihil in eo nascitur. In hunc itaq; collem sacerdos quo tempore ego ad insulam accesseram, egressa, certo quodam tritici hordeiq; numero in terram coniecto, alijsq; quibusdam pro religione patriæ perpetratis, plaustrum totum terra impleuit. Atq; ubi in urbem cōuexisset, quo dixi modo, illas fama hominū adeò celebratas Lemnias sphragidas præparabat. Visum ergo mihi erat percontari, nunquid unquam antea hircinum sanguinem huic misceri solitum, memoriæ proditum accepisset. Quo audito omnes in risum soluti sunt, nec h̄ sanè quiuis ex uulgo, sed uiri oppidò quā eruditi cū in alijs, tum præcipue in uniuersa patriæ historia. Quin & librum accepi quondam ab insularum quopiam conscriptū, qui omnem Lemniæ terræ usum edocebat. Quamobrem nec me quoq; piguit huius medicamenti periculum facere, acceptis sphragidū uiginti milibus. Sed & is à quo librum dono accepi, inter principes habitus, ad multa hoc utebatur medicamine. Siquidem ad uulnera tum uetera, tum cicatrici inducendæ cōtumacia: ad hæc ad morsus uiperæ, atq; adeò omnes ferarū morsus, necnō aduersus medicamēta letalia nō antè modò exhibere, sed & post sphragide uti consueuerat. Addebat porro sese periculum fecisse medicamenti, quod quia fructū iuniperi accipit, ἡλὴ τῶ ἀγκυλιδῶν nuncupatur, cui utiq; indebat & terra Lemniæ: uomitumq; ciere aiebat, si quis cum etiamnum in uentre letale uenenum hæreret, alexiterium siue amuletum ebibisset. Et sanè nos quoque huius fecimus periculum in

Lib. 9. simplia
cium, cap. 2.

C Lepore marino, & cantharidibus, cum sese tale quippiam accepisse homines suspicarentur; uerum hausto quod Lemniam sphragida habebat medicamento, protinus omne euomerunt, nec postea ullum illis accidit symptoma eorum quæ ad lepore & cantharides comitari consueuerunt, tamen conuicta esset pernicioforum medicaminum exhibitio. Cæterum an ad alia mortifera medicamēta, hæc inquam quæ uocant deleteria, eandem uim habeat medicamentū quod ex fructu iuniperi & terra Lemnia conficitur, mihi utiq; ignotum est: at ille ab Hephæstiade profecio assererat, aded ut & rabientis canis morsum eam sanare diceret in uino diluto epotam, at hulceri ex aceto impense acri impositam. Sed & aliarum ferarum ictus ex aceto sanare referebat, extrinsecus folijs insuper impositis, quæ putredini resistere didicimus. In primis uero prædicabat Scordium, deinde Centaurium exile, inde Marrubium. Porro si quando nos sanè ad hulcera cacoëthe & putrida terrā Lemniam adhibuimus, magnifice profuit. Vfus autem est pro prauitatis hulceris magnitudine. Quippe id quod grauiter olet, impendioq; laxum molleq; est, ac sordidum, sustinet ut uel per acerrimum acetum Lemnia terra in lutosam soluatur cōsistentiam, aliorum more pastillorum, quorum alius alio utitur: dico autem Polyidæ, & Prasiōnis, & Andronis, & qui nunc dictus est, quem Betinum uocāt. Siquidem hi omnes ualenter desiccantes profunt hulceribus cōtumacibus, soluti interim quidem in uino dulci, interim sapa, interim œnomelite, nonnūquam etiam alborum quopiam aut fuluorum, aut flauorū, prout nimirum usus postulat. Nam de talibus alibi definitur. Similiter uero quandoq; soluuntur aut ex aceto, aut uino, aut aqua, aut oyxmelite, aut oxycrato, aut melicrato. Porro Lemnia terra ex aliquo comprehensorū soluta, medicamen fit idoneum tum recentibus glutinandis uulneribus, tum medendis inueteratis, ægre ad cicatricem uenientibus, & cōtumacibus. Similiter autem & alia queuis terra, pharmacodes siue medicamentosa. Necessè enim erit distinguere, sicuti supra, ab elementari terra, in qua & lapides comprehendebantur, eam que in lutum soluitur: sic nunc ab ea quæ colitur, medicamentosa: nihilo enim deterius erit ita eam cognominasse qua ad curationes utimur: tamen eius quoq; quæ colitur, si qua pinguis est, commoda est ad curationem earum omnium partiū quæ deficcari possunt: unde sanè ea & Alexandria & per Aegyptum utuntur multi sua utiq; sponte ac iudicio, multi uero etiā moniti somnijs. Vidi enim Alexandriæ quosdam aqua inter cutem laborantes ac lienosos Aegyptiæ terræ luto utentes, qui sibi furas, femora, cubitos, brachia, tergum, latera, pectusq; inungerent, ac perspicuo iuuantur. Eundem in modū & ueteres phlegmonas, & laxa œdemata adiuuat lutum hoc. Noui siquidem quosdā, qui ex immodica per hæmorrhoides euacuatione turgentes effecti ac tumidi, non obscuri fuere adiuti. Sed & quidam diutinos fixosq; parte quapiam dolores perpeffi, luto hoc planè persanati sunt: deficcādi namque uim terra quæuis possidet. Quoniam uero corpus eius natura siccū est, & quia profum igneæ substantiæ mistionis est expers, ita desiccatur, ut minime sit mordax: ad quod tamen etiā proficit si lauetur.

CAMPEGIUS.

Scito esse quādam speciem rubri, quam terram Lemniam uocant, colore minio proximam, quæ in insula Lemno nascebatur, unde & nomen multis antiquis celebrata, ut inquit Plinius libro trigesimo quinto: uenundabatur hæc non nisi signata, unde & sphragidem appellauere, siue sigillum, siue signaculū. Hinc interpretæ Auicennæ, lutum sigillatum: interpret Galeni, terram sigillatam, parum felicitè uertentur. Cur autem dicat Plinius signatam hanc rubricam Lemniam uenundari solitam, nō erit ab re id fufius explicare, ut tribus pariter scriptoribus, Galeno, Auicennæ, Plinioq; una opera opem feram, & tenebricosis locis lumen infundā. In insula Lemno

A Lemno sacerdos Dianę rubricam terram ex antro quodā effossam, reuerenter post peracta sacrificia deportat in urbē: eamq; aqua admixta pinguem ac lutosam efficiens, ubi est diligenter concinnata signo Dianę sacro obsignat, & mox ita uenundatur. Dioscorides refert in quinto, terram Lemniam misceri cum sanguine capriano, eamq; signari imagine caprę, & ob id sphragida uocari: quod Galenus ut expertus refellit ac deridet.

De bolo armeno, de lapide gagate, ac diphryge. HISTORIA II

LIBRO nono simplicium apud Galenum sic scriptum reperitur: In hac magna peste, cuius eadem facies fuit atq; eius quę Thucydidis memoria grassabatur, quotquot hoc medicamen bibere, celeriter curati sunt. At quibus non profuit, omnes interiere, scilicet cum nec alio quouis iuuarentur. Vnde colligitur, quod ijs duntaxat non fuerit auxilio, qui planē erant incurabiles. Bibitur autem ex uino albo, consistentia tenui, modice diluto, si aut planē febris careat, aut leuiter ea teneatur: sin grauius febrat, admodum aqueo. Nō tamen calore uehementes sunt febres pestilentiales. Porrō de hulceribus resiccare potulantibus, quid attinet dicere quantam uim habeat bolus hęc armenica? Liberum est autem utcunq; appellare uelis, siue lapidem, ut is qui mihi donauit: siue terram, ut ego: quandoquidem humidis rigari patitur. Confert maxime dysentericis, necnon fluxibus uentris, sputo sanguinis, catarrhis, & putrescentibus oris hulceribus in primis competit. Quinetiam eos magnifice iuuat, quibus ex capite in thoracem fluxio decumbit: quamobrem illis quibus ex tali occasione assidue difficilis est anhelitus, ualide prodest. Est & alius lapis colore atro, qui ubi igni admotus fuerit, persimilem bitumini odorem exhibet: quem Dioscorides nōnulliq; alij in Lycia inueniri prodiderunt, ad fluuium nomine Gagaten, unde & ipsi lapidi nomenclaturam inditam dicunt. Ego tamen eum fluuium nō uidi, tamen si parua nauicula totius Lycię littora legerim, quō uidelicet quę in ea sunt inspicerem. Crustaceos uero lapides, & qui in ignem additi exilem flammam ederent, complures ex Cœle Syria asportauit, natos in colle mari mortuo, quod uocant, circumdato, qua orientē spectat, ut & bitumen est: eratq; lapidū odor similis bitumini. Vtebarq; eis ad tumores in genu diurnos, & ægre curabiles, mistis uidelicet facultatibus quę ad hoc symptoma probatę fuerant. Planēq; uisum est mihi euidentiore earum facultatē reddidisse. Miscui uero ipsum & Barbaro quam uocant: & palam medicamentum effectum est exiccantius, adeo ut & sinus contraheret, nedum cruenta uulnera glutinaret, ad quę competere maxime creditur. Diphryges mistam habet tum qualitate, tum facultatē. Habet enim in sese quiddam & mediocriter adstringens, & mediocriter acre: quamobrem hulcerum rebellium optimū medicamen est. Conuexi autem & huius medicamenti uim ingentem ex Cypro Solis, ubi metallum ab urbe abest quasi triginta stadijs. Proiectum enim erat in medio spacio ædium quę ante metallum extructę erant, & uici qui ei subiacet. Cæterum præfectus ac procurator metalli, id quod post cadmiam reperiretur, esse dicebat inutile, itaq; abijci nō secus atq; ustorum in foco lignorum cinerem. Verum hoc mihi multo utilissimū factum est medicamentum, tum ad putrescentia oris hulcera, siue per se, siue cum melle cui detracta sit spuma: tum ad anginam, uidelicet ubi iam per adstringentiū medicaminum auxiliū cōstitit quod influebat. Pręterea columellam ubi præsecuissim, ipso solo & statim, & usq; ad cicatricē sum usus, ac frequenter exacte occlusam effecit cicatricem tum huius particulę, tum omnium adeo exhulceratorum. Sic in hulceribus omnibus pudendorū, atq; ani. Vsus autem similis est ut in oris hulceribus: siquidem eę partes eisdē ferē medicamentis gaudent, nimirū calidę similiter ac humidę.

Lib. 9. simplicium.

Lib. eodem.

C

Paulus Aegineta autor grauiſſimus, ſpondet, Galeni autoritate motus, rubricā armenicā potam drach. una ſummopere in peſte prodeſſe, & hyeme theriacam pari modo ex uiperis cōpoſitam. Qua ratione Galenus uſus eſt maxima in peſtilētia, quæ omnibus bibētibus qui curabiles erant, ſalutaris fuit. Sed eò peruenit audacia, & non ſolum priora immutarunt, ſed etiā aliquid addiderunt. Miror tamen de boſo armeno, quod cum Galenus dicat citrinū, ille uero quo utimur rubrū appareat.

De ſaliua hominis, de lapide ueſicæ & ſtercore humano, canino, lupino & gallinaceo. HISTORIA TERTIA.

DECIMO ſimpliciū, capite decimo, ita ſcripſit Galenus: Tota ſubſtantia uel maxime aduerſa eſt ſaliua beſtijs hominem interficientibus, ceu alibi etiam Nicander poëta refert. Pollicitus autem mihi quidā incantationem ſeſe oſtenſurum, quæ ſcorpios interficeret: ubi illam ſemel dixiſſet, in ſcorpium expuit, inde ruruſum eam obmurmurans iterum ſcorpium conſpuit: ac ubi tertio dixiſſet, atq; expuiſſet, mortuus eſt ſcorpius. At poſtea ego abſque incantatione à ſola ſaliua occiſum uidi ſcorpium, idq; celeriter à ſaliua eſurientium, aut ſitientium: tarde autem ab illis qui cibo potuq; fuerant impleti: in alijs autem proportione. Naſciſ etiam lapis in ueſica, de quo ſcripſere quidā quod lapis ueſicæ cōminuat. Atq; hoc quidem falſum eſt experientia iudicatum. Cæterum an renum lapides frangat, omnino experti nō ſumus, cum ſuppeterent alia ad hoc ſymptoma probata medicamina. Sed diſſeram nunc de ſtercore canino, quo uti aſſidue cōſueuit præceptorum noſtrorum quidam, ſola oſſa cani edenda exhibens duobus continuò diebus, ex quibus durū candidū ac minime fœtens ſtercus proueniebat. Hoc igitur acceptū deſiccabat, ut cum poſtea uſus eſſet, facile ad leuorē poſſet redigi. Vtebatur eo ad anginā, & dyſenteriam, et ſumme inueterata hulcera. Ad anginā quidē, ijs admixcens quæ alioqui huic affectui cōgruebant. Ad dyſenteriam, lacti illi immixcens, cui decocto calculos uocatos *καλκηνες* ignitos injici ante poſuimus: aut ut ego poſtea ob parabilitatē ad ferrum cōfugi, id candens lacti probe decocto injiciēs. Cæterū medicus ille ſtercus caninū lacti, in quo extincti erant calculi marini, clam injiciebat, & id ſolū generoſiſſimos quoſq; diſcipulos docebat. In his ergo duobus multū expertus ſum ſtercus caninū, ceu medicamentū mirabile, ſicut & in hulceribus extreme malignis. Cæterū humani ſtercoris hoc habeo experimentum. Aſſidue quidā à phlegmonis ad guttur exiſtentibus uexabat, adeò uehementer ut ſuffocationis ſubiret periculū, & ſanè ob hoc periculū ſanguinem mittere cogebatur. In hunc cum fortè quis incidiſſet, pollicitus eſt ſe præbiturū medicamentū experimentū, & ſe uocari ſi quando ruruſum aliqua in parte gutturis emicuiſſet phlegmone, ante ſanguinis miſſionē præcepit. Itaq; uocatus, medicamento illito ſtatim hominē curauit. Vt autē iterū profecit, nō in ipſo tantum, ſed & in alijs qui ſimiliter erant affecti, rogabat is qui aſſidue periclitabat, data mercede ut ſe medicamentum illud doceret. Erat em̄ ille & locuples, & in pecuniæ ſumptu liberalis. Porro ubi conuentū eſſet de precio, is qui uendebat: Hoc medicamentū, inquit, per antipathean quandā utilitatē obtinet. Eſſe autē eam antipathean, ut qui curā nesciat unde conſiciatur. Iuſſit itaq; alium daret qui pro ipſo diſceret, quiq; iureiurādo reciperet, ſeſe nulli eius facturū copiā, priuſq; ipſe qui dediſſet, foret defunctus. Itaq; à morte eius qui indicarat, nō tantū ille ſuum hominem, ſed & alios ſanabat, & mihi ne petenti quidem medicamenti exemplum uolens ac lubens obtulit. Erat autē ſtercus pueri ſiccū cū melle Attico ad leuorē tritū. Vicinabat autē puer, cuius ſtercus accepturus erat, uti ipſe qui medicamentum dederat oſtendit, lupinis, illis uidelicet qui ex more edi ſolent cum pane bene cocto in clibano, modicū ſalem & fermentum habente. Præbebat

A Præbebat autem bibendū uinum uetus: atq; hæc omnia in mediocri quātitate, modo ut perfecte ea puer posset concoquere. Itaq; cum primo die eo uictu esset usus, postero tamen die nondū sterco capiebat, sed in eo quoq; die rursus eodē alebat uictu, ac tertio demū sumebat, ac postea arefacto utebatur, similiter ut stercore cani no. Dicebat autem illum qui docuerat, fugitantē alios cibos ob fœtorem, prætulisse lupinos: sese uero, experimēti gratia, carnes gallinaceas aut perdicū ex aqua, aut tenui iure bene coctas persepe exhibuisse, & medicamentū nihilo minus operatū. At lupinū sterco quidā colicis potandū dabat, nō tantū in ipsis paroxysmis, sed etiā in interuallis, si quidem phlegmone uacarent. Quorum ego quosdam uidi nō amplius inuadi: & qui erant inuasi, non amplius id grauius passos, sed nec post paucū tēporis. Accipiebat autē ille albidius potius sterco, quale ubi ossa ederint solent excernere. Verū illud etiā in eo mirabar, quod uel suspensum euidenter aliquoties in uisisset. Itaq; hic sterco capiebat quod nō decidisset in terram. Vt plurimū autem ex uino albo consistentiæ tenuis bibendum præbebat, interim uero etiā ex aqua. Porro cum cōspexissem illum in Mysia medicū gallinaceo utentē stercore in eis qui ab esu fungorū suffocabant, & ipse quoq; sum usus in quibusdā urbem inhabitātib; qui & ipsi fungos esitarāt, ipsum uidelicet ad leuorē contritū tribus quatuor ue oxycrati aut oxymelitis inspergēs cyathis, & palām adiuti sunt, idq; celeriter. Nam qui præfocabant paulō post uomebant pituitosum humorem omnino crassissimū, & exinde planē liberati sunt symptomate. Est autem hoc sterco columbino minus calidum. Cæterū Mysius ille medicus dabat etiā bibendum sterco gallinaceum ijs qui diutino colī dolore fuissent uexati, ex œnomelite: si hoc non aderat, ex aceto aut uino aqua diluto.

B De proprietate echidnarū & uiperarum in cura elephantiasis, id est cancri uniuersalis, quem corrupto uocadulo lepram Arabes nominauerunt. HISTORIA IIII

PVD Galenum in libro xi. de simplici medicina, primo capite, sic scriptū uulgō legitur: Viperarū carnes palām uidere est excalfacientes & desiccantes, ubi condiuntur ceu anguilla, nempe oleo, sale, anetho, porro, & aqua, seruato nimirum modo. Quod autē totum corpus per cutem euacuent, discere tibi liceat uel ex ijs quæ ego iuuenis etiamnū in Asia nostra sum expertus: quæ singulatim deinceps narrabo. Homo quidā morbo quem elephantia cognominant, laborans, aliquouiscq; cum sodalibus cōuersabatur, donec ex ipsius consuetudine cōuersationeq; quidā nostrū morbi inficerentur cōtagione, & ille iam odoratū grauis, ac fœdus redderetur aspectu. Cōstructo igitur illi tugurio proxime uicum in iugo collis propter fontem, illic hominē collocant, tantū illi quotidie ciborum ferentes, quod uitæ sustinendæ fatis foret. Cæterū ad Canis exortū, cum forte messoribus haud procul inde metentibus uinū esset allatū in fictili sanē q; fragrans: is quidē qui attulerat, deposito illo prope messorēs, abiit: uerū ubi eius bibendi aduenisset tēpus, sublato fictili adolescens, ut pro more impleto craterē, cōpetente aqua uinum temperaret, in cratera uinū effundit, & unā excidit uipera mortua. Quare attoniti messorēs, ueriti ne quod, si ebibissent, inde sibi malū eueniret, suam quidem sitim aque potione sedare maluerūt: cæterum cum illinc discederent, præ humanitate uidelicet ac misericordia homini illi elephantī obnoxio uinū largiuntur, rati expedire illi potius mori, quā uiuere in ea miseria. At ille ubi bibisset, admirandum in modum sanitati restitutus est. Nam tuberosum illud omne cutis totius nō aliter q; animalū a testis mollitiæ nuncupatorū malacostracōn, tegmen decidit. Quod autē reliquum erat, molle admodū apparuit, instar cutis cancrorū & locustarū (carabos Græci uocant) ubi extima testa fuerit detracta. Alterū quoq; eiusmodi nō diffi-

Exemplum secundum.

C milii casu in Myſia Aſia, nō procul ab urbe noſtra accidit. Vir quidā elephanto labo-
rans profectus eſt ad aquarū ſponte naſcentiū uſum, ſperans inde nō nihil ſe cōmo-
di adepturū. Erat illi ſcortum mancipiū, iuuenula ſanē formoſa, cōpluribus amato-
ribus ambita. Profectis igitur illis, in ædibus, quibus uicinus erat locus ſqualidus, &
uiperarū plenus, forte fortuna ex illis una in urceū uini incidit negligentius poſitū:
extinctaꝫ eſt. Ac ſcortū quidē in lucro id reputās quod fors eueniſſet, hero id uini
propinat, atꝫ ille ebibit: cæterū exinde ad eum modū quo ille qui degebat in tugu-
rio, perſanatus eſt. Porro tertium quoꝫ annectā quod ex noſtra profectū eſt imita-
tione. Cū quidā hoc morbo egrotaret, animo magis ꝫ uulguſ philoſophico, & con-
temptore mortis, oppidō ꝫ grauiter ferebat, ſatiusꝫ dicebat mortem ſemel perpe-
ti, ꝫ uitam uiuere tam miſerabilē. Itaqꝫ illi quæ ſuperioribus duobus accidiffent indi-
co. Erat autem ipſe auguriorū peritus, & amico utebatur mirifice hanc diſciplinam
tractante. Itaqꝫ ubi ad auguriū cum illo cōſediſſet, perſuaſus eſt, ut quæ per experien-
tiam eſſent cognita, ipſe imitaretur: atꝫ epoto uino quod ſic erat ueneno infectum,
leprofus factus eſt: ac poſtea lepram eius nos cōſuetis remedijs ſanauimus. Quar-
tus præterea uiuas capere uiperas arte inſtituit. Sed illius in illo morbi tantum erant
principia: itaqꝫ cura ſtudiūꝫ nobis fuit, ut illum quæcelerrime ſanitati redderemus:
quocirca miſſo ſanguine, atraꝫ bile medicamento detracta, uiperis quas capiebat
uti iuſſimus, preparatis in olla anguillarū in modū. Atꝫ hic ita ſanatus eſt, euapora-
to per cutem affectu. Poſtremo & alius uir quidā opulentus, nō noſtras ille quidē,
ſed ex media Thracia, Pergamum aduenit, admonitus ſomnio: ubi iubente deo per
inſomniū, ut quotidie medicamentū biberet, quod conſectum eſt ex uiperis, forisꝫ
corpus inungeret, nō multos poſt dies morbus in lepram abiit, rurſumꝫ & hoc pa-
D thos quibus deus præcipiebat medicamentiſ curatū eſt. Sanē uiperarū caro adeo in-
gentē obtinet deſiccandi facultatē, ut quidā qui eam edere, uehementiſſima cruciati
ſint ſiti: ac proinde illas diſſadas cognominant. Sunt autē qui dicant demorſos à ui-
peris fatiari nō poſſe potādo, ſed dirumpi citius, ꝫ ſiti liberari. Quocirca eos qui Ro-
mæ uiperas uenantur, quos Marſos nuncupant, percōtatus ſum, ecquid haberent
ſigni quo genus utruꝫ uiperarum diſcernerent. At illi proſum negabant ullum
eſſe genus uiperarū diſſadum, uerum eas quæ iuxta mare atꝫ in locis degunt falſe
dinem multam habentibus, carnem obtinere falſam: ac proinde in Libya taliū in-
gentem eſſe prouentum: in Italia uero propter regionis humiditatē non inueniri.

CAMPEGIUS.

Interpres Galeni pro echidnis uiperas poſuit, unde & theriace nūcupata: Sic em̄
Theriaca. & ſcribendū & pronunciantū eſt, theresꝫ non tyri legendū. Eſt autē theriace no-
bile illud ac celebratū medicamentū ex eo dicta, quod medetur morſibus uiperarū,
auxiliaturꝫ cōtra uenena beſtiarū, uel quod ex carnibus uiperarū cōſicitur. Quod
& ipſe Galenus euidenter oſtendit, docens theriaces cōpoſitionem. Siquidem à ca-
pite & à cauda uiperæ quaterni digiti amputant, membrana detrahūt, & unā cum
adipe inteſtina quoꝫ eximuntur, reliquū corpus in aqua dulci cum ſale & anetho
coquitur, mox pane ſimilaginis purgatiſſime cōmixto in umbra ſeruantur, ſiuntꝫ
trochiſci medico effectu ad plura malorū genera mirabiles. Eſtꝫ hoc pharmacū, ut
Græci uocitāt, auxiliōrū ſaluberrimū malorumꝫ diſcuſſiuū. Plin. uero nec id omiſit.
Cap. 4. Quid em̄ ab illo omiſſum eſt: qui, ꝫ Galenus ceteriꝫ medici trochiſcos uocāt, ipſe
paſtillos appellat. Cuius uerba ex libro undetrigeſimo ſubiſciā, quæ ſunt hæc: Fiunt
& ex uipera paſtilli, qui theriaci uocantur, quaternis digitis utruꝫ amputatis, ex-
emptisꝫ interaneis & liuore ſpinæ adhaerente, reliquo corpore in patina ex aqua
& anetho diſcocto, ſpinisꝫ exemptis, & addita ſimilagine, atque ſic in umbra ſicca-
tis paſtillis, quibus ad multa medicamenta utuntur. Idem alibi tradit quosdam ui-
peris

Aperis uti in cibis, quas quatuor digitorū mensura utrinque præcisa, exemptisque intera-
neis discoquunt in aqua aut oleo, sale & anetho. Antonius Musa Augusti Cæsaris
medicus, cū incidissent insanabilia hūlcera uiperas edendas dabat, miraque celeritate
perfanabat. Tyrus, quatenus loquimur de animali, nec græca nec latina dictio est, **Tyrus.**
uerum generali uocabulo fera nominatur.

Quod cancri, morsibus rabidorū canum remedio sint. **HISTORIA V**

ALENVS libro xi. capite xxvij. de simplici medicina ita scribit: Cinis au-
tem fluuiatilium cancrorū similiter prædictis exiccatorius est, substantiæ
tamen proprietate mirabilis est eius in ijs qui à rabiente cane sunt mor-
si, effectus, isque tum solius, tum cum gentiana & thure multò præstan-
tior. Thuris sanè partem esse unam oportet, quinque autem gentiana, porro can-
crorum decem. Erraro equidem aliter illis uitis nos sumus usi, cæterū ad eum modū
plerumque, quo Aeschrion Empiricus ille, medicamentorū peritissimus senex, conc-
uis ac præceptor meus. Patella erat æris rubri, in quam impositis cancris uiuentibus,
eos hæcenus ussit, dum facile ad leuorē redigi possent. Hic Aeschrion paratū sem-
per in ædibus hoc habebat medicamen, urens eos post ortum Canis, quando Sol in
Leonem transisset, nō nisi Luna decima octaua. Porro bibendū hoc medicamen ijs
qui à cane rabido fuissent morfi præbebat quotidie diebus quadraginta, mēsurā co-
clearij magni aquæ inspersum. At si nō protinus ab initio, uerum aliquot post dies
curā cepisset demorsi, tunc quotidie duo coclearia aquæ inspergebat. Ad ipsum ue-
ro uulnus emplasticum applicabat medicamentū, quod ex pice brutia & opopana-
ce acetoque conficitur, habens picis libram unam, unū aceti acerrimi sextariū Italicū,
opopanacis uero unciās tres. Hæc tamen si à præsentī instituto essent aliena, scriberem
B tamen censui, quia magnopere medicamento huic ipse cōfiderem: nimirū cum
nullus unquam eorum qui illo fuerunt usi, sit mortuus. Cæterū seorsum librū con-
scribam aliquando de ijs quæ proprietate substantiæ totius quid agunt, è quorū nu-
mero sunt id genus omnia. Ignoscendum itaque tum hoc in loco scribendū impor-
tunitati, tum sicuti præterea id mihi hoc in opere contigit: nempe quia ex ijs summa
proueniret utilitas, quam sanè postleris impertire uolebam, si forsan me prius quàm
quæ his deinceps sunt opera perfecissem, mors occupasset, propositum impediens.
Cæterū Pelops doctor meus & ipse omnium eiusmodi causas reddere uolens, non
abs re inquit, cancer cum animal sit aquaticū, prodest à cane rabido morsus, quibus
uidelicet metus est ne corripiantur affectu sicillimo, nempe rabie: quamobrem sa-
nè etiam aquam metuunt. Ac fluuiatiles, nō marinos cōuenire cancris dicitabat,
scilicet quod animalia marina ob admisionem salis natura sicillimi haud æque ex-
actam tuerent eam quæ est aduersus rabiem contrarietatem. Ac cum quidā subie-
cisset, cur non omnia quæ in potabili aqua degunt animalia, perinde ut cancri iuua-
re assolent: quia, inquit, similem cancris præparationem non admittunt. Nam ho-
rum ustorum cinerem, exiccatorius cum sit, canum rabientū uenenū absumere si-
mulque digerere professus uidelicet est, ambitione magna iactitans, omnium se talium
nouisse causas. At ego nisi planè me scire quippiā persuasum habeam, alijs persua-
dere non tento. Itaque nec Pelopis rationem ut ueram accepi, ut quæ crebras habeat
contradictiones: uerum cancris opinor ex proprietate totius substantiæ prodesse.
Quoniam autem nullum eorum qui fuerat illis usi, mortuū sciueram, hæc aperien-
da recensendaque à me existimaui.

CAMP EGIVS.

Cancrī petrosa amant, brachia bina denticulatis forcipibus sortiti, quibus ori-
bos quoscūque cœperint admouent. In pauore retrorsum mira celeritate decur-
runt. Veris initio senectutē, anguū more, exuunt, renouatione tergorū: ac plenu-

Aeschrion Em-
piricus peritiss-
simus, & Gale-
ni præceptor.

no ut ostrea implent. Brachia uero in piscibus quibusdā modo, citros, modo acceta-
bula ab accipiēdo uocamus. Cancri humorē quendā falsum habent: minor tamen
testaceam habentibus tunicā est: cohibent uentrem, quod inter coquendum depo-
nant humorē falsum. At fluuiales iuuant aduersum pulmonis plagas, offenduntq;
uesicam. Tradūt quidam insignes medici, quod si fluuiales cancri in oleo coquant,
id oleum instillatum dolentibus auribus ex caliditate, mirifice iuuare. Potus quoq;
ex ipsis contritis, aduersum omne uenenum prodest, & morsum uirulentum. Per-
hibent etiam tostos abscessus corporis omnes impositos mollire, & e corpore spicu-
la & aculeos omnes excutere.

De lacte caprino. HISTORIA VI

IBRO quinto de tuenda sanitate apud Galenum sic scriptum est: Noui
mus senem quendam agricolam, qui amplius q̄ centum annos ruri ui-
tam egerat. Huic plurimū nutrimenti caprinū lac erat, quod aliās cū mi-
ca panis, in eo macerata, statim sumpsit: aliās mel immiscuit, aliās coxit,
etiam thymi cacumina unā cum pane iniiciens. Hunc quidā imitatus, uidelicet tam
longæ uitæ causam ratus in lacte subesse, perpetuō lædebatur, quocunq; id modo
sumpsisset. Nam primū illi grauabatur os uentris, mox tendebantur in dextro præ-
cordia. Alius quoq; simili modo cū lacte uti cœpisset, de reliquis nihil est questus:

Exemplum
secundum.

quippe qui & probe id cōcoxit, nec acidum aut fumidum ructum ex eo sensit, nec
flatum aut grauitatē in præcordijs: septimo tamen quā sumpserat die, iecur se sen-
tire manifeste grauātū dixit: quippe uideri sibi quiddam in dextris præcordijs ceu la-
pidem iacere, sic ut & deorsum traherentur quæ supra essent, & tensio ad iugulum
usq; ptingeret. Cōstat itaq; huic obstructū iecur fuisse, illi flatu intumuisse. Quin-

Tertium.
Quartum.

etiam noui, cui ex diuturno lactis usu, calculus in renibus est natus: sicuti aliū quen-
dam, qui omnes dentes amisit, læsitq;. Id uero alijs quoq; multis contigit ex diutino
lactis usu. Alij rursus citra noxam lacte perpetuō sunt usi, imō etiam cum maximo
fructu, ueluti agricola, quem supra centum annos uixisse diximus. Vbi enim nec
qualitas lactis utentis naturæ quicquā est aduersa, & uiscerum transitus faciles pro-
pter uenarum amplitudinem sunt: qui ita sunt affecti, hi commodis lactis fruuntur,
omnis eius incommodi expertes. Porro commoda lactis, iam alijs ante me medicis
dicta sunt, nempe uentris moderata deiectio, succi bonitas & nutritio, pascuis quo-
que ipsis animalium, quorum lacte utendum est, non parum ad hæc cōferentibus.
Quanquam sunt, qui pascuorū rationem planē pro nihilo habeant, quasi nihil pa-
rum ue ad lactis bonitatem conferant. Caterū haud dubie uidemus animalium quo-
rum usuri lacte sumus, si scammonia, aut marinarum lactucarum quapiam uescan-
tur, in lacte quoq; laxandi uires inesse. Ex quo patet, quod ex uitioso pascuo, acre,
acutum, & austerum reddetur, naturam uidelicet herbarum imitatum. Itaq; etiam
qui ante nos medici fuerunt, ipso rei usu docti, quædā pascua utiq; quæ lacti essent
inepta, ἀγάλακτα dixerūt (ita enim Græci appellant) de quibus ipsi quoq; alibi tra-
ctauimus. Nunc hætenus saltem de his intellexisse abunde est, animalium quo-
rum ueluti optimi succi lacte sis usurus, neq; acria, neq; acuta, neq; admodum auste-
ra debere esse nutrimenta. Illud uero uel me tacente cōstare arbitror, animal ipsum
& florente ætate esse, & corporis habitu planē inculpato debere. Satiuscq; fuerit al-
terum capram, alterum asinam esse, earumq; lacte uicibus uti: quippe asinæ lac, te-
nue serosumq; est: capræ mediocris substantiæ est. Itaq; hoc nutriet magis, ubi uide-
licet nutritione est opus: illud omnino tutius est.

CAMPEGIVS.

Lac nihil aliud est, quā sanguis cōcoctus. Lac ipsum græcè γάλα, unde Galopo-
tæ lactis potatoes. Eo recens coagulato utimur in cibis secūdæ mensæ. Hinc faciūt
nostri

nostri lactarij præ cæteris lacticijs Iuncatas, quas uocant, à iuncis in quibus inuoluuntur. Eodem lacte nutritos collacteos appellant, uulgo fratres ex lacte dicuntur. Lac ex trinis constat substantijs, Serosa, quæ tenuis est, & abstergendi uim habet, & aluum subducit, si ex frigiditate discernit. Et caseali, quæ crassa euadit & uentrem cohibet. Et butyrofa, quæ media est, statim & complexionem serosæ naturæ & casealis tenens: lædit obstructions iecoris, & calculos gignit, iuuat ad tabes, & ethicas, & aridas tusses, & uenenosas potiones. Item albū conuenit oculis stillantibus, corpus humectat concoctū, bonamq; adducit habitudinē, prodest pulmōni, & thoraci: offendit uentrē præsertim humidū, & caput: quoniā mutabilis qualitatis est: dentes & gingiuas offendit, ob hoc qui dentes imbecillos habent, os proluant mulso cū uino.

De cura corporis Antonij Pij Imperatoris Romani. HISTORIA VII

ALENVS libro sexto De regimine sanitatis, cum de diæta Romanorum fieret sermo, inquit: Antonius enim, qui Imperatorum (quos ipsi uidimus) promptissimus ad curam corporis uenit, breuissimis diebus sole occidente in palestram ingreditur: longissimis autem hora nona, aut ad summum decima. Quare licet ijs qui illi in diurnis officijs assistūt, ubi discessere, reliquo diei tempore corporis curam agere, ita ut Sole occidente ad somnum se conuertant. Nam cum minima nox nouem horas æquinoctiales æquet, abunde ijs fuerit, si id totum tempus in somno sumpserint.

CAMPEGIVS.

Scito quotidianas exercitationes ad sanitatem plus prodesse, quàm medicos & medicinam. Exercitatione enim, ait Fabius Quintilianus, cuncta cōualescunt: sine qua, ut inquit Galenus, impossibile est hominem sanitate prosperrima diu frui: & ut autor est Auicenna, ad sanitatis conseruationem plurimum potest, polletq; exercitatio. Galenus exercitationem parua pilæ reliquis antepōnit. Commode etiam exercent, ut dicit Celsus, cursus, ambulatio, & clara lectio: qua nos propè peculiariter utimur, quotidie publicis lectionibus cōtentissime boantes. Plato & Aristoteles gymnasticam cum primis probant, qua utres auagescunt, & sanitas inoffensa custodit.

Exercitia sanitati plus quàm medici & medicina conserunt.

De illis qui propter honoris amorem & uanam gloriā, arti, quæ sanitatis tuendæ facultatem habet, non obtemperāt. HISTORIA VIII

IBRŌ eodē Artis sanatiuæ ita scribit Galenus: Sanatiua ars, eos qui obediunt ei, custodire sanos promittit: his autē qui non obediunt ei, talis hæc ars existit, ac si nequaquam esset. Nō obediūt autem huic arti, quidā quidam à uoluntate mox moti, quos incōtinentes & lasciuos uocamus: quidam uero à philotimia, id est amore honoris, qualis fuit & ille qui omnia magis sustinebat pati, quàm picari, id est pice replere continuo totum corpus, consiliantibus ei medicis hoc auxiliū propter tenuitatē suam. Fit autem hæc tenuitas quibusdam quidem in ea quæ secundum totum corpus discrasia, secundum eam quæ ad siccum & frigidum est superabundantiam.

CAMPEGIVS.

Aeger parère medico debet, & in nullo propriè indulgere uoluptati. Ministri etiā idonei assideāt oportet, & ut exteriora omnia adsint apparatus. Nam propter illa plerumq; uel præcognitionē uel curationē interrumpi cōtingit. Porro exteriora inaudiuntur, domiciliū, & quæ in eo uersant, tum iucūda uoluptuariacq; tum etiam sæua & aspera, & item quæ internunciantur, quæ iram suggerunt, aut clementiā suadent, quibus aeger obirascitur, moeret, & demum innumerabilia quæ somnū nocturumpunt & territant. Si igitur, inquit Cōs Hippocrates, hæc omnia bene & recte se habuerint, nihil eorum quæ dicta sunt falsum esse inuenietur.

Quæ exteriora dicantur.

IPSE Galenus in eodem sexto sanatiuæ artis, inquit: Quidam dixit mihi, mordax & calidum ualde semen sentiri secundum excreationem seminis, non solum in se, sed in mulieribus quibus iungebatur. Huic igitur ego consului, ut abstinere à cibarijs generantibus semen: sumeret uero non solum cibaria, sed & pharmaca, quæ semen extinguerent. Gymnasiarchæ quidam consiliū dedi, ut athletic quibus præerat plumbeam squamam lumbis submitteret: ad hoc, ut non somniarent: & quidam eorum qui ita patiebatur idiotarum illud ostendi: & ubi fructum eius rei sentiret, gratias mihi egit. Alius uero quidam imbecilliore naturam carnis, non sustinebat duritiem plumbi. Cui consului, quasdam earum quæ prædictæ sunt herbas submittere strato, miscere uero eis & agni casti ramos molles, & rutæ: sensitque cõfestim tantam ex ipsis utilitatem, ut deinceps semper eisdem uteretur. Quin & continue comedere semen agni casti, iussi: neque minus emolumentum inde, quam is qui meo consilio rutæ semen comederat, sensit.

De regimine Antiochi medici, qui erat annorum plus lxxx. & de Telepho grammatico, qui ferè centum annis uixit. HISTORIA X

PVD Galenum quinto De regimine sanitatis sic scriptum reperitur: Senes si breue quippiam transgressi limites sint, non leuiter lædunt: cum iuuenes uel ex maximis erroribus minimum noxæ sentiant. Ergo tutius est imbecillo seni exiguum dare, ter die: sicut Antiochus medicus solitus est se cibare. Iam quidam annos natus plus quam octoginta, ac quotidie ad forum progrediens in eum locum, ubi concilium ciuium conuenerat: Interim etiam longa uia ad agros inuisendos pergens: Caterum domo in forum, quasi trium stadiorum spacium, pedibus confecit. Quo etiam modo infirmos, si quos propè habebat, inuisit. Longius uero si quò erat eundum, partim gestatus in sella, partim uehiculo uehebatur. Erat autem ei domi domuncula quædam, quæ hyeme calebat camino, æstate citra ignem, bene attemperatum aërem habebat. In hac manè omnino fricabatur, tam æstate quam hyeme, utique deiectione prius aluo. In foro autem, loco aliquo circiter horam diei tertiam, uel ad summum quartam, sumpsit panem cum Attico melle, plerumque cocto, rarius crudo. Postea partim cum alijs commentans, partim ipse solus aliquid legens, ad sextam usque horam perseuerabat: Ab hac tum in publico balneo fricabatur, tum uero exercitabatur, aptis scilicet seni exercitationibus: de quarum forma paulò post agemus. Mox lotus, prandebat mediocriter: primum his sumptis quæ aluum deiciunt: post hæc, maxime piscibus, uel quos saxatiles uocant, uel qui in alto mari degunt. Rursus in cœna, à piscium esu abstinuit, sed boni succi aliquid, ac quod non facile putresceret sumpsit, utique aut far cum mulso, aut auem ex iure simplici. Atque hac quidem uictus ratione, Antiochus in senio usus, sensibus illæsis membrisque omnibus integris ad extremum durauit.

Telephus autem grammaticus, prouectiore quam Antiochus ætate fuit, ut qui centum ferè annos uixerit. Is uero hyeme, bis mense lauabatur: æstate quater, medijs harum temporibus ter. Quibus uero diebus non lauabatur, his circa tertiam horam unctus est, cum exigua frictione. Mox mel optimum crudum, alicæ in aqua coctæ permixtum esitabat: eoque solo contentus pro ientaculo fuit. Prandebat septima hora, aut paulò citius: primum oleribus sumptis, deinde piscibus gustatis aut auibus: uespere autem tantum panem ex uino mixto edebat. Sanè uinum sicuti pueris est alienissimum, ita senibus est aptissimum.

CAMPEGIVS.

A Conferunt lauacra dulcia & temperata febribus aridis, praesertim immoderate sitientibus, sub sole mora plurima, ac scabiosis exanthematis. In regimine sanitatis lauacra Gallis non conueniunt, etsi Asianis & Graecis conueniant. Sunt enim Gallicae eorum natura humidis plurimum. Sed quibus quoque alimentis utendum sit Gallis, paucis perstringemus. Solstitium hyemale. A bruma usque ad uernum aequinoctium noctium, grauedines destillationesque atque humiditates in hominibus augentur. Idcirco calidiora alimenta ingerere oportet diligentius meraciusque, atque ab origano bibere. Numerantur usque ad aequinoctium dies nonaginta. Aequinoctium uernum. Hoc tempore augetur in hominibus pituita, ac dulcis sanies sanguinis, ad uergiliarum usque ortum. Quare tum succosissima, acrisque adhibenda sunt: exercendum est corpus, & Venus tum innocua esse creditur. Sunt uero ad uergiliarum exortum in dies sex & quadraginta. Vergiliarum exortus. Hoc tempus auget in hominibus bilem amarum atque sanies amaras, ad aestiuum usque solstitium. Tum dulcia quae aluum educant adhibe, & concubitum quoad poteris fuge. Numerantur ad solstitium aestiuum dies quinque & quadraginta. Solstitium aestiuum. Hoc tempore crescit in hominibus atrabilis, ad aequinoctium usque autumnale. Igitur aqua frigida, atque odoratis omnibus uti, ac concubitum fugere oportet, aut innocentius saltem ea quae de ipso praescripta sunt, admittere. Sunt autem ad aequinoctium autumnale dies tres & nonaginta. Aequinoctium autumnale. Hoc tempus pituitae abundantiam facit in hominibus, & tenues fluxiones, donec uergiliae occidant. Itaque fluxiones sistere, atque acerrima & maxime succosa ingerere, nequaquam uomere, exercitari, atque Venere fugere conuenit. Sunt ad uergiliarum occasum dies sex & quadraginta. Vergiliarum occasus. Hoc tempore abundat in hominibus pituita, ad brumam usque. Quare acerbissima quaeque tum exhibenda sunt, uinum suaue bibendum, pinguis uti, atque exercitari congruum est. Numerantur usque ad solstitium hyemale dies quinque & quadraginta.

Solstitium
hyemale.Aequinoctium
uernum.Solstitium
aestiuum.Aequinoctium
autumnale.Vergiliarum
occasus.

Exempla complura e uolumine Prognosticationum de-
cerpta. HISTORIA XI

PVD Galenum in libro prognosticationum sic scriptum reperitur: De his autem qui secundum medicaturam praeter operabiliter curasse didicerant, patri namque meo fuisse iniunctum per euidentia somnia me conuersantem in philosophia docere, & medicaturam non ut praeter operabilem aliquam mihi doctrinam debentem esse. Contingit autem & tunc secundum fortunam, aegrotasse quendam secundum principium, aegritudine acuta, deinde iuxta suam proportionem incipiente circa quintam horam eo febrile, me enunciaisse tunc apertissimam immisionem esse quartanae periodicae, id est circularis, cum secundum analogiam ea quae per quartam reditio facta fuit. Eudemus factam per me praedictionem, magis suauis est assentire mihi. Cumque processisset qui secundum periodum paroxysmus in magnitudinem, congregans optimos medicorum qui secundum ciuitatem, deprecatus est considerare de cura aegritudinis. Ego autem sponte remansi, uolens altercari per rationes cum eis. Approbatissimis itaque ipsorum uisum est, ut de theriaca bibat mane in illo die in quo expectabatur is qui solet per quartam paroxysmus esse. Recedentibus autem eis, interrogabat a me, quam spem de usu ipsius pharmaci haberem. Respondi ei: quoniam non solum ei nihil proderit pharmacum, sed etiam duplicem operabitur illam quartanam. Et causam interrogante eo ob quam, sic respondi: Crudam & indigestam adhuc esse aegritudinem: pharmacum uero hoc cacochymiam indigestam & maxime in principio hyemis usque ad conturbandum quidem potum oblatum, non tamen digerere neque dissipare. Sic quidem respondi

Hic textus por-
tentose corrup-
tus est.

c Eudemo, Sequenti uero die dederunt illi pharmacū. Nō multo post uero aliud dederunt pharmacū. Tandem denuò interrogauit me Eudemus, quā spem haberem. Ego autē obseruans motū arteriarū eius, dixi: Nunc respondere tibi possum postquam uidi urinas, & pulsum tetigi. Enūciaui sibi tertix quartanæ debere fieri paroxysmū quasi circa eandem horam, & discessi. Parum uero post uenerunt uisuri Eudemum Sergius & Paulus & Euparchus. Erant autem hi ferē omnes qui in Romanorum oppidis in dignitatibus & eruditionibus præpollebant. Afflictus enim Eudemus à tribus quartanis, desperatus iudicatus est à medicis existente iam media hyeme. Ego autem forte fortuna habitans prope eum, uisitabam bis in die uocantem me, et tandem remedijs adhibitis curatus est Eudemus. Dicebat enim Eudemus: Deus per Galenū uoluit prouidere ægrotantibus, qui cum hoc quod curat eos, eripit perfectē in die quā prædicit. Liberauit autē me à tribus quartanis, ad quas ex intemperate potatione theriacæ incidi: Quando autē tempus fuit huius pharmaci, dans iste, ita liberauit me. Aduenit autē post hæc mulier ægrotans, & quæstio facta à Stoicis & Peripateticis, aggregante Boëtio: & etiā id quod feci in Iustini muliere, quam cum colliquare absq; hoc quod uideretur aliqua particula patiens, inueni non solū eam amare, sed etiā & quem amabat. Vnum autē aliquid adhuc adiiciens, super quo cōfestim stupuit quidem Boëtius: audiens quidem qualiter inuentum, dicebat nō admirari. Ad alia pertransibo. Cum enim alter ægrotaret filiorum & demū sanaretur, redijt iterum ægrotudo: demum cessauit, & post hæc rursus febriente puero, & me dicente comedere ipsum occulte, & ut dicebam inuenerunt. Tangens postea ego pulsum pueri, sine febre dixi eum esse, sed me præbere occasionis principium his qui me uocant diuinatorem. Subinferens autem Boëtius, & ego cum illis uocante re diuinatorem soleo, quando aliquid tale dicis. Interrogabat autem, unde coniecturauissem comestū esse quid occultatū. Audi & de hoc, inquam: Exagitatio quidam animæ pueri, cum neq; in iudicio deberet respondere, neq; luctari, neq; agonizare, in aliqua superabundantia corporali magis quam animali consistit. Audiens autem Boëtius, per deum mirari dicebat, cum talem cognitionem nullus medicorum inuenerit. Vnum tamen admirandū, actum à me, monet nō tacere. Boëtij namq; uxor, uocatum fluxum muliebrem incidens: Post uero subitam euacuationē Boëtius omnes nos seorsim & communiter precabatur, considerare aliquem cura modum. Ego autem remanens cum præsentibus famulis & amicis in domo seorsum, ita locutus sum: In nullo usq; nunc me in medicinalibus operibus errasse scio, ut & tu inuestigasti per te. Concede igitur, decem omnibus diebus me agere ut uolo circa uxorem tuam, & si melius se habere quolibet die tibi uidebitur, post alijs tot diebus concedes mihi agere circa eam. Si uero non uis, separabor omnino ab ea. Illo uero prompte cōcedente mihi, primo quidem hydragopharmaco per inferiorē uentrem euacuaui eam: post hæc autem bibere dabam aquam in qua decocta erant asarum, & apium. Vt autem primis duobus diebus his fientibus nihil apparuit de fluxu, tertio die dedi rursus non multum, per inferiorē uentrem ducere uolens: & post hæc ungebam melle quolibet die, & fricabam corpus: Primo quidem per sindones mollissimas, deinde autem & per durissimas: & dabam ei carnes montanarum auium, & piscium petrinorū. Vt autem per hoc diebus quindecim cura facta, nullum omnino apparuit passionis signū, cognoscens Boëtius me plus quam promiserim egisse, totaliter curare dispositionem illam rogabat, & dare munitiones ut ad reliquū tempus non ægrotaret similiter. Quia uero cōpleto mense bene colorata erat certitudinaliter, ut in nullo deficeret ab habitu qui secundū naturam, nihilq; de reumate appareret, quadringentos quidem misit mihi aureos. Auxit autem inuidiam generosorum medicorū laudando me, & nimirum ipse paratus erat sicut & Seuerus

Exempl. secundū de muliere amore capta.

Tertium, de filio Boëtij.

Quartum, de uxore Boëtij, ex qua habuit quadringentos aureos.

A Seuerus nunciare ea quę secundum me, regi qui in urbe Marco Antonio, & etiam Abrilio. Leucius enim recesserat ab urbe ad Parthorū prælium, factum ab Olegeso. Quando igitur uidi infestationem cessare, repente de urbe recessi, ut in Campaniam iturus; relinquens unum famulum custodientem ea quę secundum domum, cui mandauit, ut reperiens nauim in Asiam euntem aliquo die, uideat aliquē emptorem, & uendens ea quę sunt in domo, egrediat̄ confestim, & nauim ascendens nauigio quidem per Siciliā ad patriā eat. Misit autē Leucius ad me, & fecit uenire me ad eum. Frater eius apud Romam, & faciens quę legitima circa id iter quod contra Germanos arripiebat, iubens & me sequi eum. Benignum autē existentem & pium ipsum, suasi ei me dimittere in Roma cum citò esset rediturus. Toto igitur tempore peregrinationis eius memorans cōsuetā malignitatis eorū, qui secundum ciuitatem medicorum & philosophorū, deliberauit abinde recedere aliās ad alium locum ubi cunq; filius eius cōmodius esset, qui à Pitholao educabatur, mandatum habente ab ipso rege Antonino uocare me ad curam pueri, si aliquādo ægrotaret. Ultra spem autem eo morante in Germanico bello, toto hoc tempore multos libros scripsi philosophicos & medicinales, quos redeunte rege Romā, dedi amicis qui rogauerunt, credens penes eos solos existere ipsos. Quoniam si sciuissem dari indignis, neq; illis dedissem. Voco autem indignos, quicūq; prauis sunt anima, & non gratia discendi aliquid legūt, sed ut aliquem possint calumniare. Inter hos igitur libros tota theoria scripta est in uno libro quē de prognosticatione, quę per pulsus feci alterutro filiorū Quintiliani, ex quo theoriā discere exercitatus ab infantia in geometria & dialectica.

Sextus autē Antonij filius cœpit acutissime febrire, ut non posset excedere diem septimū sine crisi. Quę autem esset eius prognosticatio, per libros De crisibus dicitur, in quibus & quoniam rumpitur multotiens crisis, non expectans diem qui fideliter creticit, ostensum est & hoc cōtingere Sexto potente in quarto die, dixi Pitholao, quoniā annunciaro sibi quid de futuris, dixiq; ei quoniam extra septimū diem non poterit peruenire ægritudo. Iudicabitur autem omnino uel sexto uel septimo: si sexto iudicabitur, reuertetur, dixi: Si uero septimo, certam habebit crislm. Esse autem crislm necessariò per sudorem. Vt autē in sexto iudicata fuit, litigatius existens Sextus, ut posset me redarguere non siente reuersione, balneabatur quidem quolibet die, uinum autem nō bibebat, neq; offerebat nisi succum ptisanę, uel ipsam per seipsam, uel cum micis panis; multoties autem & panem infundens in aqua, cōtentabatur. Hęc cum fecisset usq; ad duodecimum diem, iactauit se in eo uicisse meam prædictionē. Bibit autem decimotertio die, hora tertīa, aquosi uini modicū, & cum hoc totam dietam ditiozem modicū anteriori fecit, adhuc tamen tenuem. Sed in sequenti die quartodecimo existente, à primo accubitu incipiens febrire, iussit ut nullus id mihi significet, æstimans neq; fortem debere esse febrem, neq; ad plus quam per diem protendi. Vt autem semper magis fiebat uehemens procedēte die, Claudius Seuerus rediens ad suam domum, prope eam quę illius existentem, cum audiuit eum febrire, iuit ad ipsum, & uidens eum uehementer febrire, primo quidem eum interrogabat, quam mentem ego haberem de principio factę ei febris. Audiuit autem ab eo ueritatem, quoniam propter conuersionem iussit non enunciaro aliquid mihi, dixitq; Claudio me ad uisitationem ducere ipsius Sexti, & post hęc secum assumere me. Quibus factis interrogabat, quid mihi uidebat̄ de reditu ægritudinis. Respōditur ei, ut & Sexto ante prædixerā, quod scilicet post tres dies soluetur hęc inuasio sufficienter, calida febre siente in eis, deinde iudicata in septimodecimo à primo die. Sextus itaq; gratanter audiens citò solui ægritudinē, prompte credidit. Quod enim quis uult palām, id autē prompte credit quod fiet. Claudius Seuerus quoniam quidem non errarem de salute Sexti, credidit mihi; sed quod in illo

Quintum.

C die perfecte liberabitur ab agritudine, non credidit mihi: difficile esse existimans, me non expectando saltem sequentem diem, enunciare quid certum de debentibus fieri in quarto die. Ceu autem sic habens, misit summo diluculo ad domum Sexti, dicens expectare, ut me uisitaturum se uocet, deinde mittat ad eum. Ut igitur uidi Sextum, & deinde iui ad eum, Contradicis (ait) eis, quae heri dixisti, aut permanes in eis? Me autem dicente, quod nunc magis quam heri enuncio eadem: post prandium rursus uocans, interrogabat iterum, si certe credebam, debere fieri crism ut dixeram. Audiuit autem me magis quam heri firmum esse de his quae dixi. Ut autem & secundo die, interrogabat me, si eandem mentem in praedictis custodirem, aut mutarem quid dictorum: audiuit quod nullum uerbum amoueo, sed habeo quod adderem dictis. Cui rursus interroganti, quid hoc esset: scias, dixi, quoniam transeunte toto xvij. die, incipiet circa secundam horam sudor necessario. Nunquid, dixit, & hoc dixisti Pitholao? Dixisse me respondi, & eum credidisse quoniam non errarem in praedictione & cura: & omnino dixit, ergo & ipse enunciauit hoc regi. Ille dixi, ut uult faciat: mihi uero non est cura de huiusmodi gloria, non enim circumambulando, praedicans meas prognosticationes & curas, ne magis medici & philosophi odiant me, diuinatorem & magum uocantes, & alia talia contra me promulgantes. Vobis autem amicis quicumque spreuistis medicinam, & desperauistis ob illorum ruditatem, ostendo artem Apollinis et Aesclepiadis dignam. Medicos uero hos dimitto iniuriari, sicut & philosophos philosophiae, qui demum nullo idiota melius uiuentes, nominant se nomine honesto philosophiae. Haec quidem dixi Seuero Claudio. Ut autem circa sextimam horam superparoxyfsmari Sextum nouerunt, deridentes & manifeste letantes, omnibus obuiantibus dicebant, impropertes, quoniam mirabilis diuinatio Galeni secundum contrarium processit: non enim sciuerant quod praedixi Seuero & Pitholao, in uesperis esse principium crisis. Facta autem crisi sero sicut praedixi, eorum conuersi sunt omnes erubescences: quamuis haec prognosticatio nihil haberet mirabile, sicut ostendi in primo Epidemiarum, & in libro De crisisibus. Haec quidem praedictio sic fuit, sicut & quae post horum notitiam cura Commodi filij Pitholai, dum ille esset in peregrinatione, facta.

Sextum. Mirabilis uero fuit ea quae nunc in ipso rege contingit. Extimante quidem eo & medicis quicumque fuerunt secum in peregrinatione, paroxyfsmum quendam febrilem incepisse: errantibus autem in omnibus, & in secundo & in tertio die: Sumpsit namque in primo die de eo, quod per amaram aloem pharmaco hora prima, demum de theriaca, ut consuetudo erat ei quolibet die offerre, & tunc obtulit circa horam sextam: demum balneato circa occasum solis, & modicum cibato, & superuenientibus tota nocte torsionibus, simul cum euacuatione quae per inferiorē uentrē, & propterea febriciente, medici qui circa eum mane uidentes ipsum quiescere iusserunt, deinde sorbitione cibauerunt hora nona. Me autem post haec, ut ipse etiam in palatio dormirem, uenit quis uocans, iam lucernis accensis a rege missus. Ut autem mane nobis tribus uisitantibus eum, & duobus tangentibus pulsus, inuasionis principium esse uideretur, ego uero stare tacens, aspiciens me primum interrogabat, quare cum alij tetigerint, ego solus non tetigi. Dixi autem ei, quoniam duo hi tetigerunt, quos iam in peregrinatione eorum tecum facta cognouerint per experientiam proprietatem pulsuum, magis spero cognoscere eam, quae dispositio nem tuam. Ut autem dixi haec, & ipse iuberet me tangere, apparente mihi multum pulsu distare ab eo, qui indicat principium inuasionis, enunciaui inuasionem nullam esse febris, sed conteri stomachum eius assumpto cibo, in phlegmate conuerso ante excretionem. Ipse autem laudans dignotionem, ter dixit, id quod tu dicis, est: sentio enim ut frigidiori cibo grauari. Et interrogauit, quid facere oportet: Ego autem respondi sic: Si alius aliquis esset, qui infirmaretur, darem utique ei, sicut assueui facere, uinum

A uinum piper immittens: in uobis autem regibus quum securissimis auxilijs consueuerint uti medici, sufficit nardino pigmento calido intingendo lanam ponere in ore uentris. Ille uero dixit, in consuetudine esse ei, quodcumque molestatur stomachus eius, nardinum pigmentum calidum infusa in eo porfira apponere, iussitque Pitholao hoc facere, & licentiare. Apposito igitur ei, & pedibus calefactis a fricantibus per calidas manus, petijt uinum Sabinum, & immittens piper, bibit. Et Pitholao dicente, quoniam medicum habemus solum unum, et hunc ualde liberum: ipse decetero perseverauit loquens semper de nobis sicut nosti & tu, quod sim medicorum primus, philosophus uero solus. Cum in cura haberem puerum quendam, qui febre calida afflictus erat. Et cum audiisset Faustina hæc, modico tempore ibi conuersans, apprehendit me manu eius, & cōducens quendam medicum assequentiū eam methodicum, iocose ait ei: Galenum hunc nosce, non uerbis, sed operibus uos methodicos impugnare. Multoties enim iam multos incipientiū febrile balneauit, & dedit uinum bibere, & quosdam in primo die, quosdam autem in tertio die absoluit ad consuetas actiones, in quo omnes uos in primis duobus diebus incitari facientes, & iubentes superexcedere suspectas horas, custodiebatis iacētes. Et nunc, ait, artis eius firmitudo ostenditur. Cum enim regalis puer patre absente febrilet in primis duobus diebus uehementer, ut & uos heri audiistis: In tertia die hic non superexcedere, ut uos facitis, octauā horam expectās, balneauit eum, & cibauit eum Pitholao alumnus eius adeo diligentissimus existens circa hoc, ut etiam timiditas putaretur eius diligentia, pro eo quod præexpertus fuit de arte huiusmodi uiri, suus est balneare, & cibare ante suspectam horam. Illa igitur talia dicebat ambulans usque ad equitaturā. Ego autem debente ea ascendere recedens dixi, fecisti me multo magis quam prius a medicis odiri, & separatus enarraui hæc Pitholao. Et quoniā propter huiusmodi medicos tria scripsi opera: unum quidem de differentijs febriliū, aliud uero de ceticis diebus, & tertium de crisiibus. Nuper autem aliud quid tale dicente me, quam multos stupere fecit prognosticatio. Dispensator enim quidam omnia dispensans recte ea quæ domini sui, & propterea in honore existens, alijs eum medicis curantibus, iudicatus fuit septimo die per sudorem: sequenti uero die deficientē ei pulsū inuenientes, dispositionem aliquam in corpore occultare aestimauerunt. Deinde de domo egressi simul cum domino illius adolescentis, & a casu obuiantes mihi, quid significet illud quod in pulsu præter rationem factum est, postulabant discere. Ego autem audiens propē esse domum in qua iacebat, ingressus sum cum eis, ut rangerem pulsū adolescentis: secundum ipsam enim sensitiuam dispositionem non pauci falluntur, putantes pulsū magnum eum qui magnus non est, sicut & citum quandoque eum qui non est citus, uel tardum qui nō est tardus. Similiter in debiliū, & uehementium, durorum & mollium pulsuum dignotione falluntur: & maxime omnium adhuc inordinatorū, & ordinatorū, & æqualium & inæqualium in aceratione, & secundum unam diastolem, propter quos quatuor de dignotione pulsuum feci libros. Videns igitur ego illum hominem sic habentem, consului medicis resumptiue regere eum, ceu infallaciter ceticatum, dicens quod cum ambulabit iam & consueta aget, si pulsus tetigeritis eius, inuenietis deficientes ut nunc: & hæc dixi naturaliter accidisse ei, & non ex aliqua causa superueniente agrotatiua. Tunc autem mox quod dixi ei, incredibile uisum est. In eo uero toto tempore quod deinceps unum ictum inuenientes pulsus, aliās secundum alium rhythmū, tandem uenerunt ad me, rogantes audire per quod signū cognoui naturam adolescentis esse talem. Respondi igitur eis, quod audiui quandoque dixisse Socratem rectorem, cuidam interroganti si in tribus annis sic & ipse studeret, posset

Septimum.

Octauum.

c secundum unumquodque propositorum dicere, sicut uidebat dicentem & ipsum Socratem. Aiunt enim respondisse eum adolescenti: Te quidem optarem ut die uno posses discere quod ego didici tribus annis, sed secundum ineptitudines discendum anni multiplicantur. Scietis autem, dixi, quot præter naturam sunt in pulsibus differentia hunc librum legentes.

CAMPEGIVS.

In hoc lib. uel Galeni ipsius textus uitiatu est, aut omnia græca exemplaria interpretatoris uitio corrupta sunt. De latina enim translatione quoniam perperam uersa est parum sincere trahi potest. Ego uero haudquaquam crediderim Galeni mentem ex illis libris à quoque deprehendi posse, quæ ne ipse quidem autor si uiueret, esset intellecturus, adeo deprauata est illorum librorum series, ut ex mille uersibus uix unus Galeni mentem referre uideatur. Quod nonnulli intelligentes, reiectis Galeni libris Auicennam potius imitari uoluerunt. A Galeni enim tempore complures lingua externa scripserunt, quo quidem barbarorum feritas Italiam, Galliam, & Hispaniam maxime inuasit, & magis literarum decus, quam urbium ornamenta sustulit: ex qua nobili studiorum strage medicinae utilitas orta est, inconstantissimaque omnium artium facta. Delere enim aliorum instituta unicuique fas erat, atque aliquid ex mediis, ut aiunt, barbarie rapere, gloriae erat. Nos uero nihil immutare, nihil addere uiribus nostris, sed priscam, ac Galenicam solummodo dignitatem tueri enitimur, quæ ex fecunda obesitate in his artibus sterili tabe penè confecta est. Inuentis itaque addere inter artium initia maxime decuit. Orpheus enim medentium primus sua placita constituit, quem mox Pythagoras sapientia clarus sustulit. Democritus deinde & Asclepiades eiusdem præcepta immutarunt. Is ætate Magni Pompeij rhetorica quoque magister erat. Hippocrates item medicinae princeps, ne nominatim omnia persequi uidear, sua medendi decreta condidit, & prima omnium abdicauit: quem Galenus noster secutus est, totam ferè medicinam ac causarum agnitionem, iudiciorumque notitiam, ad rerum qualitates, corporumque diuersas habitudines, atque gradus reuocando, nihil intentatum in expertumque relinquentes, orbem uniuersum ita circumierunt, ut reliqui omnes infcitia impudenda damnarentur, ac publicam salutem decoquere uiderentur, si quid sine Hippocratis atque Galeni autoritate agere uellent, quæ omnia, ut diximus, turpi barbarorum colluue foedarunt. Desierunt paulò ante & bellorum ruinis apud Græcos medici, quorum iniuria in externarum gentium laudes cessit: hinc Auicenna, Rasis, Hali Abbatis, Abinzoar, & Algazelis aliorumque autorum uolumina, in tanta rerum inopia recepta sunt: hinc attonitæ quorundam persuasiones, preciosa externa & aliena duntaxat aestimantium. Quæ item in latinum male uertendo recentiores Romanam atque Græcam dignitatem relinquentes, confusis rerum nominibus ad ineptias redigere. Sunt & ipsis exemplaribus græca latinaque nomina, originem artis indicantia, quod anatomicis, & uenenatorum libris, ac ijs quos de omnibus morbis membratim per humanum corpus grassantibus scripsimus, communibusque medendi præceptis satis liquidò indicauimus. Equidè fateri audeo, multo plus solidæ doctrinae biennio ex Galeni lectione latine non barbare traducta discipulum reportaturum, quam si decem perpetuis annis Auicennæ Canonem reuoluat. Id uero facile uidere est uel in eo libro, quem de locorum affectorum notione à Gulielmo Copo Gallo Basiliensi de græca in latinam linguam traductio conscripsit. Quem (ut eius uerbis utar) si quis diligenter, sæpenumeroque perlegerit, omnes interiorum morborum notas, & multo facilius deprehendet, & tenaciori memoria seruabit, quam si assidue inexhaustam illam signorum Auicennæ cogeriem legendo repetat.

Ex Herodoto historiarum scriptore, HISTORIA XII

IN Libro Galeni qui Introductorius medicorum inscribitur, ita reperitur: Scribit Herodotus historiographus, quondam agris in compita expositis, illos qui eisdem aliquando morbis laborarant, referre solitos, quibus unusquisque usus sanitatem recuperauerit: atque hoc modo ex multorum usu ac experimentis, rem medicam constat esse. Sed haec quidem experientia ratione uacua, nondumque rationalis fuit. Ceterum perfectam medicinam, & omnibus numeris absolutam, uere diuinam aio, Aesculapius solus inuenit. Illam uero quae inter homines uersatur, huius successoris Asclepiadae posteris ueluti haereditario acceptam tradiderunt, maxime Hippocrates qui omnibus facile praecelluit, primoque consummatam apud Graecos medicinam in lucem protulit.

CAMPEGIVS.

Afferunt Aegyptij Isidem plurimum inuentricem ad morbos medicamentorum, & medicae arti admodum contulisse: quam immortalitate quoque potitam gaudere hominum cultu, inque ualitudine praecipue uersari. Diodorus dicit Apollinem Isidis fuisse filium, ac medendi artem a matre Iside edoctum. Apud Phocenses & Delios clarus insignisque admodum fuit. Qui cum medicinae artis repertor fuisset, etiam herbarum uirium primus indagator fuit, dicente ipso ad uirginem Daphnem, apud Ouidium libro Metamorphoseos primo:

Inuentum medicina meum est, opiferque per orbem

Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.

De disputatione quam habuit Galenus Athenis contra Athenenum de quatuor elementis. HISTORIA XIII

IN Libro primo De elementis apud Galenum sic scriptum inuenitur: Quae mihi acciderunt, non aliter, ita me dii ament, atque sunt recensebo. Et iam narrationem aggredior. Cum primum, qui de his praecipiebat, conaresse me Athenaei sententiam docere, uolebam ipsum ad unguem mihi homonymiam distinguere. Neque enim erat ignorandum, qua de re subiecta, calidum uel frigidum, aut id genus nominum aliud enunciet. Nam cum album profero, inquam, & colorem ipsum, & corpus eum suscipiens intelligimus. Quippe interim colores, hunc candidum, illum nigrum, tertium rubrum, alium flauum, reliquum pallidum uocantes. Aliquando corpora, quae illos recipiunt. Nam colorem candidum dicimus, itidem lac. Coruum autem & Aethiopem nigrum: sic aiebam, calidum dicentes, intelligo nunc ipsum corpus, ut, uerbi gratia, ignem, nunc solam eius qualitatem. Nequaquam itaque dicebam, cum calidum proferas, quid tandem uelis innuere, qualitatem ne duntaxat, an corpus ea praeditum, satis assequor. Ille uero ad hoc sine mora respondebat, confitens se non qualitatem modo, sed totum corpus calidum appellare. Dein ubi rursum interrogarem, utrum igitur corpus illud in summo calidum narras mihi elementum, an si mediocriter tale contingat, hoc quoque erit elementum? Pari modo cum de frigido, humido, & sicco quaestionem proposuissem, Quid hoc tibi differentiae cum illo habet: inquit turbatus iam ille, nec tam expedite, sicut antea, respondens: Quia, inquam, non parum refert infinitam elementorum multitudinem, uel finitam proponere. Etenim si mediocriter calidum, uel frigidum, uel siccum, uel humidum statuas, infinita erunt elementa. Si uero in summo gradu, finita, quoniam unum cuiusque genus erit. Quamobrem elementa in totum quatuor finita existunt. Sic ergo, ait, quatuor quoque intellige. Ob id iam, dixi, & summa qualitibus, & simplicia primariaque esse liquet. Ecquid adhuc, ait, istud curiosius inquiris? Vt inquam accurate quod dicere intelligam. At ita, subiungit, dico, ita intellige. Quomodo me iubes intelligere, denuo querebam ego, in summo calidum uel humidum elemen

cum: Ille indignatus, animoq; comotus grauius, in quo calidum, respondit, praepo-
 let, calidum corpus nomino. Item humidū, frigidū, & siccū, in quo istorum quodli-
 bet excellit, superatq;. Hoc itaq; nomine appellare quid probibet? Etenim panis ca-
 lidus, & lenticula, & pitifana, & balneum nominat. Neq; uero putarim te horum
 quodq; uelle me elementū intelligere, uerum solum illud in summo calidum, simili-
 ter in summo frigidum, siccum, & humidum. Quippe simplex elementū & synce-
 rum esse conuenit, non cōpositum, neq; iam mixtum. Hoc modo, dixit, considera:
 nam pitifanam & lentem nō dixerim elementum. At qui, aiebam, si corpus in sum-
 mo calidū, elementū esse deprehenderim, nihil aliud quā ignem mente concipio.
 Itaque subdit, ignem intellige. Hac igitur ratione, inquam, uis me in summo gradu
 humidum, aquam interpretari? Cōcessit hoc facillime. Ergo ad ignem, aquam, aē-
 rem, terram, unde prius discessum erat, redimus. Tu uero, ait ille, sermonem inter-
 turbas: & simul ad alios discipulos respiciēs, hic, inquit, inter dialecticos nutritos, &
 illorū subtilitate plenus (sic enim ipse iam nominabat) omnia euertit, disturbat, &
 permiscet, nobis imponens, ut logicū ipsius apparatū ostendet. Venit itaq; homony-
 ma calida unum ut qualitatem nos existimans intelligere. Exempli gratia, albū co-
 lorem: Secundum uero, corpus summa qualitate praeditū: Tertium, quod eiusmodi
 diuinitatē superet, calidū nominare, sicut balineon. At nos, ait, sophismata dilue-
 re nō didicimus: ipse qui cōtexuit, dissoluat. Haec sanē mihi euenerūt annum aetatis
 agenti decimū nonum. Plura quae restabant silentio praeterij, ne cōtrouersiam ac li-
 tem suscepisse uidear. Ego quidē cum rationem paulisper mecum inter alia de ele-
 mentis inirem, demiratus sum uehemēter, quonam pacto Athenaeus seipsum con-
 fundere nō percipiat. Calidum enim, frigidum, humidum, & siccum, elementa no-
 minare conatur: Ignem, terram, aērem, aquam, dicere dedignatur. Recte meher-
 cules, ait: nam proxima animalium accipio, & non communia corporum elemen-
 ta. Vocant autem proxima uelut propria, nulliusq; rei alterius.

CAMPEGIUS.

Homo ex quatuor constat elementis, nempe sanguine, & pituita, & utraq; bi-
 le, tam atra, quā flaua: Nam sanguis aēri assimilatur, pituita aquae, flaua bilis igni,
 atra bilis terrae: horū enim singula suorū habent elementorum qualitates. Sanguis
 primus inter omnes humores quatuor, qui in humano sunt corpore, calidior est &
 humidior, caeteros in sese commixtos humores cōtinens. Gustu porro sanguis dul-
 cis, pituita salsa, flaua bilis amara, atra bilis acuta. Flaua uero bilis calida & sicca est,
 ignisq; proprietatē imitatur, cum extremo calore praesertim accendit: uapore enim
 uniuersa perturbat, ut in perniciofa caussa conuulsione conspicimus. Pituita frigida & humi-
 da est, aquae uim possidēs. Fons sanguinis cor est, & in ipsum spiritus per cordis par-
 tem dextram sanguis, per sinistram spiritus, flaua bilis ex iecore, atra ex splene, pitui-
 ta ex cerebro. Atra bilis sicca ac frigida est, terrae naturā cōtinens. Hos humores pe-
 culiaria conceptacula continent: uenae sanguinem, stomachus pituitam, iecoris ue-
 fica fel, lien uero atram bilem.

De imprægnatione mulieris, ac ipsius testiculis. HISTORIA XIII

ALENS lib. primo De spermate, sub persona Hippocratis inquit. Au-
 diamus igitur Hippocratem qualiter uidit sextanū, ego narrabo: Mu-
 lier imprægnata Musurgo erat precio ad uiros accedens, quā non dece-
 bat cōcipere ne dehonestabilior esset. Audiuerat autē illa Musurgo ea
 quae mulieres ad inuicem dicūt, cum mulier debet imprægnari nō exit sperma, sed
 permanet: hoc cum audiuit, intellexit, & custodiuit semper, & quodāmodo sensu
 nō exire germen. Dixit hoc cuidā, & sermo uenit usq; ad me, & ego audiēs iussi ad
 terram salire septies: iam saliuit, & genitū decurrit ad terram, et sonitus factus est, &
 illa

Sanguis.
 Humorū sa-
 por.
 Flaua bilis.
 Pituita.
 Atra bilis

Alla uidens mirabat: quale autem fuit, dicam. Si quis ouis corticem auferat in interiori habens genitum, & membranā. Apparet autem in anatomijs animalium membrana copulata quidem ex matricibus secundum illas partes, in quibus sunt ora uerforum, reliquo uero tota subtenfa eis, non tamen unita: continuū enim fibijpsi manens sperma tempore quo attrahitur à matrice, extenditur quidē & dilataf omnibus particulis matricis sibi defiderantibus: Ideo uero quod est uifcofum & craffum, & calidis approximat corporibus, membranatur faciliter. Habent & mulieres testiculos, & si ipsos abscindas neq; lasciuir mulier unquā, neq; adharet mafculo, gratia cōmunicationis uenereorū, & perdunt fœmineitatem: fœmininos nanq; poros abfcindūt, qui apud nos non folum in Asia, fed in superlatentibus gentibus usq; in Cappadociā: & fiunt oues fimiliter castratis mafculis fufficiēter bonæ & pingues, & delectabiliorē carnem habent alijs fœminis, ficut & mafculi alijs mafculis. Nō tamen est fimiliter fine periculo ablatio testiculorum fœminæ, propter locū in quo iacent. Hora igitur erit his qui exercent Olympia testiculos abfcindere, quoniā non folum generare filios nulla cura est eis, fed etiam partem quancūq; darent gratia uictoria: fed nō est tuta abfcifio coabfcindens cū testiculis robur corporis uniuersum.

CAMPEGIVS.

Gravis certe mihi & peracerba luftuofiffimāq; fuit Hippocratis opinio de pro uocatione abortus à Galeno nūc citata. Sed existimamus esse respondendū, quam breuiffime ac euidentiffime fieri à nobis, ducente Deo Opt. Maximo, potuerit, eoq; magis quod senex quasi quæ minus bene dixiffet corrigēs, de hac re in suo de iure iurando contrarium dixerit, cum inquit: Testor Apollinem medicum, & Aesculapium, Hygiāq; & Panaceam, deas ac deos omnes, me, quantum in me erit, & quantum ingenium meum ualebit, hæc omnia obseruaturum, quæ hoc iure iurando, atq; his tabellis cōtinentur. Tributurum me hoc præceptorī meo, à quo hanc artem edoctus sum, nō minus q̄ parenti, à quo sum genitus, uitam cum eo cōmunicaturum, res omnes quas illi necessarios esse intelligā, pro uiribus meis ministraturū, progeniem eius fratrū loco habiturū, hanc artem sine mercede & sine pactioibus edocturū, præcepta omnia libere & fideliter traditurū meis & præceptoris mei liberis, ceterisq; discipulis, qui se legibus scripturæ astrinxerint, atque iurati fuerint, alijs præterea nemini. In curādīs agrotis pro uiribus & pro ingenio meo, rebus necessarijs usurum, nemini agritudinem dilaturū, nihil per iniuriām facturum, & cætera.

De calore pueri & iuuenis. HISTORIA XV

IBRO secundo De cōplexionibus, capite secūdo, Galenus inquit: Cum pueros, iuuenes, adolēcentes millies consideraffem: præterea eundem infantem, puerum, adolēcentemq; factum, nihilo calidior uifus est, nec puer quā atate florens, nec atate florens q̄ puer. Sed tantum (quem admodum dixi) in pueris magis halituofus, & multus, & fuauis: in florentibus exiguus, ficcus, nec fimiliter fuauis esse calorīs occurfus. Siquidem puerorū substantiæ, utpote humidæ, multū foras effluit: florentiū substantiæ parum, utpote ficcæ. Itaq; neuter eorū simpliciter uidef calidior. Sed alter multitudīe eius, quod diffatur: alter acrimonia. Quippe infiti calorīs puer plus habet, eiusq; blādioris, si modo ex sanguine & femine ortū habet. In florentibus atate, exiguus & ficcus, nec fimiliter fuauis calor tangenti occurrit.

CAMPEGIVS.

Cum quatuor sint elementa, ex quibus omnia corpora sunt temperata, puerile quidē corpus multum in seipso cōtinet aëreæ atq; aquosæ substantiæ, minimum terrestris. Contra uero eorum qui in atatis uigore consistunt, à terrestri siccitate obtinentur. Deficit autem aquosa atq; aërea substantia, adeo ut si quartum in utrisq; elementū, ignem scilicet pari portione posuerimus, atq; equaliter calida corpora esse

C uoluerimus, non tamen similem substantiam calidam in ipsis esse dixerimus, cum puerorum quidem substantia humida sit: eorum uero qui in ætatis uigore consistunt, sicca. Humida siquidem est maxime innati caloris affinis, quia ex humido nostra est generatio. Sicca uero aduentitij caloris est propria. Siquidem infantes recenter nati substantiam calidam aquosam plurimam participant, plurimum dicerentur habere calorem innatum. Qui uero ætate uigent, & iam declinant, quantum istæ deficiunt, terrestris uero superabundat, tantum habere minorem substantiam natui caloris, ut ipsi putarentur. Quod uero ex aquosa & aërea substantia plus defluere sit necessarium, quam terrestris, etiam si ambæ sint æqualiter calidæ secundum qualitatem, neminem arbitror dubitare. Ad qualitatem nomen calidi transferentes, conant ostendere, hanc esse uehementiorem, his qui in ætatis uigore consistunt. Verum Galenus non ad hanc scilicet qualitatem, sed ad substantiam, aliquando refert id nomen. Nam substantia innati caloris aërea est, & aquea, sicuti ex semine licet coniectari, quod paucam omnino terrenam substantiam participat, plurimum autem aëris calidi, humidique in seipso continet, quemadmodum in commentarijs de semine Galenus ostendit. Et quidem alterum nostræ generationis principium, sanguis menstruus uidelicet, humidum natura est. Cum igitur magis terrestre efficitur animalis corpus (tale autem quotidie efficitur, dum augetur) tunc licet ualde uehementer calidum existat, & igneum, substantiam tamen innati caloris paucissimam habet: alioquin febricitantes diceremus plurimum habere calorem innatum, qui nedum plus, neque priori habent equalem. Bene enim temperata est caloris innati substantia: ignea autem aduentitij. Et qui caloris aduentitij sunt, his per totum corpus effluxus fumei, fuliginosi, aridique & acres: Contra suaues, et bene temperati, caloris natui. Et hæc potest tactus discernere: Nam sanorum calor uaporosus est, atque suauius, & tactui conueniens, nihil triste, nihil asperum, nihil mordax præferens. Eorum uero qui febricitant, & præcipue hecéticas febres, aut eas quæ ex putredine humorum ortum habent, acris est, & insuauius, ac mordax, & nostrum corrodens tactum. Salubris uero eius qualitas in pueris exquisita habetur: sicuti plures eorum qui in ætatis uigore consistunt inuenire contingit, calorem habentes mordacem, & non amplius humidum ac uaporosum neque aëreum.

De Saulo sacerdote phlegmatico, qui omni die uomebat choleram: pariter de Andino philosopho cholerico. HISTORIA XVI

Cap. 29.

ECUNDO De regimine acutorum morborum sic scriptum apud Galenum reperit: Et quando est descensio cholere ad inferiora, nominat cholericus in inferioribus corporis sui, quod est, quia tu iuuenis Saulum sacerdotem, quamuis uincens super forma corporis eius esset phlegma, uerum tamen cholera rubea clara natabat in stomacho eius omni die, ita quod necesse erat ei uomere ex ea in primis quantitatem non paruam, aut in balneo aut post exitum eius ab ipso. In Andino autem philosopho, quamuis inueniamus quod in eius temperatura bilis reliquos uincebat humores, uerum tamen illa bilis descendebat in eo ad inferiora intestina, & parum quidem inuenimus eum uomere choleram citrinam, & inuenimus paucitatem dominij cholere super egestionem in Saulo secundum multitudinem dominij eius super ipsam in Andino. Et secundo De complexionibus insit: Vidi ipse, quibusdam perquam pituitosis hominibus, multam tamen in uentriculo colligi flauam bilem: quam cum ante cibum aqua uino uel epoto, uomere debuissent, si quid ciborum prius quam uomerent, gustassent, & hos corrumpere, & capite dolere: cum hos quidam natura biliosos esse crederent, quanquam essent toto corpore molles, & candidi, & glabri, & adiposi, & uenis ac musculis parum conspicuis, præterea exangues, nec tangentibus admodum calidi. Vidi & qui bilem

A bilem nunquam uomuerunt, qui tamen & graciles, & hirsuti, & musculosi, & nigri, & uenosi fuerunt, affatimque calidi si quis tangeret, uidebantur. Cuiusmodi habitu Eudemus philosophus erat.

CAMPEGIVS.

Secundo libro Artis paruae capit. lxxiiij. de eodem in haec uerba prorupit Galenus: Alterum uidi cuius habitus pituitam praese ferebat, quotidie tamen bilem ruffam euomebat. Censui igitur inspicienda alui excrementa, in quibus minimam bilis apparebat. Quare coniectura quadam comprehendit, eum meatum qui biliosum egurgitat humorem, non minimam eiusdem partem ad imum uentriculi locum, quem Graeci pylorion, id est ostiarium uocant, effundere, ut in quibusdam apparet animalibus, ex quibus id constat, quod plurimum ad eorum quae latent sensum, confert cognitionem, ea quae ex sectionis inspectione habetur peritia, & operationum atque utilitatum inuentio.

De figura uentriculi plura continens exempla uesicae & iecoris. HISTORIA XVII

ALENVS libro secundo Microtechni, id est Artis paruae, insit: Vidi enim uentriculum cuiusdam ita paruuum, rotundum, ac propensum in ilia, ut propria circumscriptione perspicue appareret spectanti & attrectanti. Nec secus uidi uesicam ita positam, ut si quando urinae secretio cunctaretur, moles circumscriptione perspicua appareret. Nulla alia pars interior, perspicua aliquando mihi praebuit cognitionem: sed eniti uirtutem cognoscere prout fieri potest, ut uirtutum earum quam non firma scientia, sed artificii coniectura conueniet. Agamus de iecore, gratia exempli: Vidi non paucos iam habere uenas angustiores ac totum corpus decolor, qui si paulo plus accepissent cibi potissimum inflatis crassi & glutinosi, quasi pondus positum, ac pendens circa dextrum ilium in profundo sentiebant, aut tristitem extentionem. In his igitur par est, ut iecur paruuum, angustum que meatibus habeatur.

CAMPEGIVS.

Ex omnibus istis perspicuum est, ut in his quae sensu cognosci non queunt, cognitio dissectionis operationum & usus partium admodum conducatur. Quicumque igitur facultatem dignoscendi huiusmodi corpora, quae ita lapsa sunt consequi cupit, oportet ipsum in sectionibus ac in operationum atque utilitatem inuentionibus exercitari.

De domo combusta in Mysia ciuitate ex stercore columbino, & de Archimede & Medae medicamento. HISTORIA XVIII

PVD Galenum libro tertio, capite primo de temperamentis, sic scriptum reperimus: Nihil autem mirum est, si exiguum consecuta momentum, aliqua maximam a priore natura mutationem habent. Cernuntur enim eiusmodi multa in his, quae extra nos sunt. Siquidem in ea Mysia, quae est Asiae pars, domus hac aliquando ratione conflagrauit. Erat proiectum columbinum sterminus, cui iam putri & excalfacto, ac uaporem audenti, & tangentibus admodum calido, in propinquo fenestra fuerat, ita ut iam contingeret eius ligna, quae large nuper illita resina fuerat. Media igitur aestate, cum sol plurimus incidisset, accendit tum resinam, tum ligna. Hinc autem & fores quaedam aliae, quae prope fuerant, & fenestras nuper etiam resina illitae, facile ignem conceperant, atque ad tectum usque summiserant. Vbi autem excepta semel a tecto est flamma, celeriter in totam domum est grassata. Hoc arbitror modo aiunt & Archimedes hostium triremes urentibus speculis incendisse. Porro succendit his prompte, lana, stupa, elychniū, ferula. Quicquid denique similiter his siccum, rarumque est. Flammam audent & lapides attriti, atque hoc ma-

Archimedes urentibus speculis combustis hostium triremes.

Cgis, si quis sulphure illos illeuerit. Eiusmodi erat medicamentum Medææ. Quippe quod quibus est illitum, omnia, ubi in id incidit calor, accendit. Constat id ex sulphure, & humido bitumine. Iam illud ceu rem mirandam quidam ostentauit, Extinxit lucernam, ac rursus muro admouens, accendit. Alter lapidi eam admouit. Fuerant autem tum murus, tum lapis sulphure contacti. Quod ubi deprehensum est, desijt mirum uideri, quod ostentabatur. Ergo omnia id genus medicamina, perfecte, atque ad consummationem calida adhuc non sunt, aptissima tamen ut calida fiant. Atque idcirco potestate calida dicuntur.

CAMPEGIVS.

Caua specula maiorem iusto imaginem representantia, si aduersus Solis radios teneantur, ut Archimedes faciebat, appositum fomitem accendunt. Fiunt & parua quodammodo specula e vitro, quibus seniores præsertim utuntur, ut clarius uideant & melius, cum oculis adhibita res maiores ostendant; ocularia triuiales, literati conspiciantur & specilla.

De cæcis proprietatibus quas specificas siue occultas nostri uulgo appellant. HISTORIA XIX

LIBRO primo De uirtutibus naturalibus, capite decimoquarto, inquit Galenus: Non ea modo quæ purgant, proprias sibi qualitates attrahere, sed etiam quæ surculos euellunt, & telorum cuspides quæ præalte nonnumquam in carne sunt infixæ. Iam uero quæcunque uel serpentum uenena, uel quæ telis sunt illita educunt, hæc quoque eandem quam magnes lapis, facultatem ostendunt. Sanè ipse aliquando noui infixum iuuenis pedi surculum, qui hominis digitos uolenter uellentis minime sequebatur, eundem medicamento imposito celeriter & sine offensa euulsum. Quanquam contra hoc quoque quidam instant, dicentes post solutam particulam phlegmonem ultro exire surculum, quamuis à nemine uellatur. Verum hi primum illud ignorare uidentur, quod phlegmones medicamenta diuersa sint ab ijs, quæ sic infixæ eruant. Quanquam si liberatis à phlegmone particulis emitterent, quæ in ijs essent præter naturam, quæ phlegmonem soluunt, ea protinus illa trahendi uim haberent.

CAMPEGIVS.

Abdita quædam sunt, quorum causas à physicis nostris afferri non posse minus mirum est, quam uniuersales constare in multis. Cur biliosi acrimoniam appetant, euidentis ratio est. Cur hic allij odorem uel casei fugiat, difficulter percipitur. Cæcæ enim quorundam proprietates sunt, naturæ duntaxat percognitæ. Hac de causa inter exempla legimus quendam summo mane catharticum prunæ uapore tepesactum, ægrotanti uni ex domesticis non sine magno tædio obtulisse (nares enim uis medicamenti acrius inuaserat) unde stomacho nausea correpto, corporisq; intus commotis humoribus, septies aluus soluta est: æger uero qui medicamentum hauserat securus, ter egre exoneratus est. Alter item febriculosus, qui siliquæ Aegyptiæ (quæ neoterici cassiam uocant) atramentum aliàs pati non poterat, expertus medicum admonuit, ne quid siliquæ succi sibi infesti medicamentum permisceret. Medicus uero rem periculosam oblitus, catharticum dari iussit, cui ut in diacatolicone, siliqua eadè admisceri solet: quo assumpto, protinus sese siliqua misere necatum acclamauit, qua inter medicinas nulla leuior faciliorq; habetur. Eaq; uis ad posteros quandoq; transit. Vnde in rebus surdis, quid magnete, id est heracleo siue heradio lapide admirabilius: ut ad generalia protinus transeamus: qua uis ferrum attrahit: qua potentia ceruinum cornu nidore serpentes fugat: Torpedocq; frequenti apud Galenum exemplo, qu

De cathartico
e prunæ uapore
re exemplum.

De cassia
fistula.

Ceruinum
cornu.

A qua ratione membra hominis afficit, etiam si hasta uel tridente cōtingatur: Nec mo-
 dus exemplorū est. Quis enim crederet uel scorpionū, uel phalangiorum ictibus,
 totum corpus tanta ui, tam enormi imitatione affici, nisi sæpenumero id accidere ui-
 deret: præsertim minimam quandam rem feris in ipsum demittentibus. Cum itaq;
 phalangiū aliquem momordit, quamuis paruū sit animal, existimare tamen debe-
 mus, uenenum ex ipsius ore in ictum corpus descendisse. Porro marinæ turturis,
 quemadmodū & terreni scorpionis aculeus, in partem extremam acutissimā illam
 quidem finitur, ubi nullum foramen est, per quod uenenum deijci possit: necesse
 tamen est, ut cogitemus, substantiam quādam esse aut spiritalem, aut fluidam, quæ
 ut mole minima, ita facultate quammaxima est. Quapropter ut Aponensis scribit,
 apparet magnetem ferrum attrahere, & eūdem ne attrahat ab adamante ligari. Vi-
 sum est etiam Sapphirum anthracem fugare, aurum cor latificare, & iaspidem san-
 guinis undecūq; fluxum cōpescere & narium cicoream. In craneo quoq; hominis
 (ut quibusdam placet medicis) uirtus inest contra epilepsiam. Agaricus enim & pul-
 pa colocynthidis calidi & leues, per uentrem ducunt. Lapis lazuli terrestris & pon-
 derosus uomitum incitat. Et magnes cum non sit calidus ferrum attrahit ex longin-
 quis. Inuentus est etiam magnes qui ferrū uno capite attraxit, & altero fugauit. Et
 similiter qui ferrum nō attraxit, imō trahebatur à ferro. Tradūt nanq; experti scam-
 moniam calidiore ueratro, & tamen ducere deorsum, ueratrū uero sursum. Qua-
 propter Plato posuit substantias separatas, quas ideas appellauit, huiusmodi formas *Idea.*
 específicas causare, & uniuersaliter omnem naturam & cognitionem, uidens parti-
 cularia in omnium transmutatione & fluxu. Hæc autem positio sic intellecta, ab Ari-
 stotele improbat, licet ipsam Auerrois quodāmodo xij. metaphysicæ saragat su-
 stinere, audiendo per ideas, impressiones à supernis factas in hæc inferiora per mo-
 tum & lucem. In De cordis autem medicinis, Auicenna prædictas formas específicas
 à principijs causari actiuis, quorum causa deus est benedictus. In mixtione tamen
 elementari, ex qua secundum Auerroem resultat proprietas occulta, reperitur for-
 ma declinās ad latus caliditatis & ariditatis: & ideo pharmaca dissolutiua forma spe-
 ciei attrahentia, calida sunt & arida: Qualitates enim huiusmodi ad tractionem con-
 ferunt. Propter quod & karabe frictione calefactum, paleas fortius rapit. In rebus
 quoque uehementer frigidis fortassis ad eorum formam specificam mirabiles non
 sequuntur operationes, & occulte propter complexionem frigidam ignobilem, ni-
 si extent animata, ut scorpio, ex principijs subleuatus uitæ, & ideo à Galeno tertio
 pharmacorum De medicinis interficientibus sua frigiditate, non ponitur aliqua to-
 ta specie interficiens, imō non interficit nisi per qualitates suas: ponuntur enim ue-
 nena frigida sua operari qualitate, sicut opium, mandragora, hyoscyamus. Quapro-
 pter hæc forma cum suis appendicibus speciei datur, & non indiuiduo: unde & for-
 ma dicitur speciei. Galenus enim affirmat res quasdam solo tactu, per qualitatis uim, ea
 quæ eis uicina sunt alterare posse: idq; planè uideri, ut iam diximus, in marina torpe-
 dine, utpote cui tam auerens sit potentia, ut per piscatoris tridentē transmissa ad
 manū alteratione, derepente totam reddat torpidam. His coniecturis facile depre-
 henditur, paruæ molis res quasdam, solo tactu, maximas inducere alterationes. Id
 quod in heracleo quoq; lapide, quem magnetem nomināt, uidere est, ferrum enim
 ei adhæret, uel nullo adhibito uinculo. Deinde si aliud, id quod primo tactum fuit,
 tetigerit, similiter ut primum illi inhærebit, postea tertium secundo, ita ut planè con-
 stet, rebus quibusdam uehementissimas esse uires. Ita etiam naturalia quoq; instru-
 menta omnia, facultatem habent occultam, qua actionem suam perficiunt. Abdita
 enim hæc sunt, in arcanisq; naturæ reposita.

C

De generatione urinæ. HISTORIA XX

CONTEXTVS quoq; uerborum Galeni talis est in primo De uirtutibus naturalibus libro: Damnata quoq; & hæc opinio est. Cur enim cum ex caua innumeræ oriantur uenæ, in reliquas quidē omnis sanguis, humor autē serofus in eas, quæ ad renes tendunt cōuertitur? Hoc scilicet ipsum quod in quæstione est, non dixerunt. Sed ubi rem factam narrarunt, putant se causam reddidisse. Rursus igitur (tertium seruatori) omnium pessimam iam dicamus, & quæ à Lupo Macedone inuenta est. Viguit autē propter nouitatis gratiā. Ergo Lupus hic ueluti oraculum quoddam ex adyto loquens, renum nutritionis excrementū esse urinā inquit. At quod totum id quod bibimus urina sit, nisi si quid cum aluo exijt, aut in sudorem, aut per inuisibilem perspiratū abiit, ostendit planè eius quod quotidie meimus copia. Hyeme autem maxime id intelligere licet, in ijs qui ocio degunt, & uino ampliter indulgent, potissimum si uinum tenue ac penetrabile sit. Meiunt enim hi celeriter tantum paulò minus quantum bibunt. Quod uero Erasistratus idem sensit, facile intelligunt, qui primum eius uniuersalium præceptorum librū perlegunt. Quare quod Lupus ait, nec uideat uerum, nec Erasistrati opinioni consentiens. Albo igitur iuxta prouerbiū, coruo est similis, qui nec cum coruis uersari potest, propter colorem, nec cum columbis propter magnitudinem. Verum non idcirco est prætereūsus. Fortasse enim dicit mirum aliquid, quod nec maiorum quisquam nouit. Ergo quod omnes quæ nutriantur particula excrementū aliquod creent, utiq; non negamus. Quod autē soli renes tantilla corpora, quatuor interim totas, uel etiam plures habeant excrementi cōgios, id nec cōfessum est, nec rationi consentiens. Quippe cuiusq; maiorum, quàm renum sunt uiscerū, plus esse excrementi est necesse: uerbi gratiā, pulmonū, si modò uisceris magnitudini ad portionem respōdebit, sanè multiplex erit, respectu eius quod in renibus sit. Quare totum quidem pectus implebit, animal autem illico extinguetur. Quod si etiā aquale quis dicat in singulis aliarum partium gigni excrementū, per quas quæso uelicas excernit? Si namq; renes in ijs, qui uino prolixè indulgent, tres interim quatuor uel excrementi congios faciūt, certe aliorū uiscerū multo plures erūt, dolioq; maximo opus erit, quod omnium excrementa capiat. Quamq; sapenūmero quātum potauit quis, totum id paulò minus minxit, tanquam quod bibitur id totū ad renes feratur. Apparet igitur tertius eorum qui nobis imponere pararunt, minime quod uult efficere, sed statim deprehēdi, ac quod in dubio inter initia fuit, id tum Erasistrato, tum cæteris omnibus, cum ab Hippocrate discesseris, adhuc in dubio manere. Longius hoc loco mea sponte sum moratus, certo sciens neminē esse alium, qui de renū opere quicq; habeat, quod dicat, sed uel coquis necessariò imperitiores esse, qui per renes urinā colari non fatentur: & qui fatent, nullam posse aliam secretionis causam præter tractū reddere. At uero si urinarū motus ad consecutionē quæ est ad id quod uacuat, nō agitur, clarum est quod nec sanguinis, nec bilis: aut si illarū, etiam huius. Omnia enim, ipso quoq; Erasistrato autore, necesse est eodem modo ferri.

CAMPEGIUS.

Nisi nouerimus primam urinæ secretionē in renibus fieri, deinde eam per ureteras ad uescā peruenire, ac demū inde excerni, quæadmodū iam antea in primo lib. natural. actionū Galenus ostendit, nihil huiusmodi inuenire poterimus. Neq; em̄ in hepate, pulmone, liene, uentriculo, corde, aut alia quauis particula ipsam quærere mus, quod nulla ipsarum sit urinæ instrumentum. Itaq; quot modis cōtingat urinæ meatum (quem uretram, id est urinæ fistulam uocant) cōstringi cōsiderandum est. Equidem trifariam eos accipiendos Galenus censet. Aut enim corpus ipsius in tantum tumorem præter naturam attollitur, ut meatus inde occupetur: aut aliquid ei præter

A præter naturam, ut uel caruncula, uel callus innascitur: aut à re quapiã obstruitur
 meatus. Corpus ipsius ad insignem tumore attollitur, si uel inflammatione, uel scirrho
 uel abscessu, uel alio quouis tumore fuerit affectum. In meatu caro quidem oritur, si
 præcesserit hulus: alia uero res longo tēporis spacio ex crasso lentoq; humore pau-
 latim nasci potest. Obstruit meatus uel à lapide, uel grumo, uel pure, uel crasso len-
 toq; humore. Igitur, inquit Galenus, hæc omnia distinguere oportet, nō solum ex præ-
 sentibus accidentibus, sed etiam ex ijs quę præterierunt. Atq; in his qui sic afficiuntur,
 causa supresse urinæ facileprehenditur: quãuis in alijs quibusdam nō adeo mani-
 feste dignoscat: in quibus artificiosa cōiectura ab omnibus uocata, nobis perq; utilis
 est, utpote quæ inter exactã notitiã, & omnifariã ignorãtiã, mediã quodãmodo
 putatur. Proinde fieri nō potest, ut in omnibus morbis colligantur notæ, quibus, ut
 Empirici, id est experimēta iactãtes, sentiūt, euidenter quisq; affectus discerni possit. *Empirici.*
 Sed uerissimū est id quod Erasistratus dicere solebat: Oportet, inquit, hominē exer-
 citatissimę considerationis esse, qui uoluerit nō solum affectus ipsius qualitatem, sed
 affectum quoq; locum probe dignoscere.

LIBRI SECVNDI FINIS.

IN CLAVDII GALENI PERGAMENI

HISTORIALES CAMPOS, D. SYMPHORIANI

CAMPEGII, EQVITIS AVRATI ET

MEDICI CLARISSIMI, COM-

MENTARIORVM LIBER

TERTIVS.

Deregula Polycteti. HISTORIA PRIMA.

LECTOREM admonemus, ut diligenter hæc Galeni uer-
 ba excutiat, quæ in Microtechni in hūc modum subiecta sunt:
 Bona crasis, hoc est constitutio, ceu à maioribus nostris loqui
 didicimus: siue complexio corporis, quemadmodum à recen-
 tioribus medicis corrigimur, ueluti Polycteti regula est. Item in
 libro De optima compositione corporis: Corpus, inquit, bene
 compositum tale est, qualis Polycteti regula existere dicebatur.

Item in primo Complexionum laudat regulam Polycteti: quamuis in codicibus im-
 pressis ferè semper Polycretus legatur.

CAMPEGIVS.

Quæri solet à studiosis, quæ sit ista regula Polycteti, cuius tam frequēs mentio est
 apud Galenum. Medici recentiores nō parum multi opinantur, Polycretum fuisse
 medicum, seculo prisco, qui quandam quasi regulam legemq; posteritati tradiderit,
 ad quam perinde ac scopon & signum dirigenda esse cōplexio corporum, ac uita ui-
 ctusq; mortalium. Tale autem interpretamentum q̄ridiculum sit & nugatorium,
 nemo non bene literatus agnoscit. Sed omissa aliena insectatione, institutum pro-
 positum cãdido stilo exequamur. Polycretus Sicyonius inter statuarios nobilitatus,
 fecit statuam æneam adeo absolutam consummatamq; ut artifices id simulacrū Ca-
 nona appellauerint, liniamenta artis ex eo petentes, uelut à lege quadam: Canon
 enim græce regula est. a uitor Plinius in xxxiiij. Hinc Galenus scitissime exigat, lau-
 datq; complexionem, siue constitutionem corporis, ex omni parte perfectam, sicut
 f